

Виктор Кәакәасқыр

ААМҒЕИ АҘЫШӘРЕИ

Ажәеинраалақәа

Апхәынтшәкәтыжырта
Акәа 2015

ББК 84(5Абх) 6-5
Кә 22

Кәакәасқыр, В. К.

Кә 22 **ААМҒЕИ АЦЫШӘАРЕИ.** Ажәеинраалақәа.
Апқхынтшәкәтыжырта. Ақәа, 2015. – 126 д.

«АамҒеи ацышәареи» – ақыбаф чыда злеитґаз апоет Виктор Кәакәасқыр афбатәи ишәкәоуп. Ари аизга еиднакылоит атыхәтәантәи жәашықәса рыф-нутқала уи ииоыз иажәеинраалақәа ргырак. Урт, шамахамзар, зеггы акыпцхь рбахъеит, апцхьафцаггы гәахәала ирыдыркылахъеит.

ББК 84(5Абх) 6-5

© Кәакәасқыр, В. К., 2015
© Апқхынтшәкәтыжырта, 2015

АПОЕЗИА УГӘАТЦА ИТАЗАР

Виктор Кәакәасқыр диит 1951 шықәсазы Очамчыра араион Бедиа ақытан. (Уи уажәы Ткәарчал араион иатәуп.) Иара убра далгеит абжъаратәи ашкол. Уи ашьтахь арра дықан, Калининград. Арра ихганы данаа, хәышықәса инеипынкыланы Ткәарчал ашахтаґы аус иуан. 1979 шықәсазы ґыц иаадыртыз Апснытәи ахәынтқарратә университет афилологиятә факультет латәарадатә кәша дталеит. Иара убри ашықәс инаркны атцареи агазет «Апсны қапшь» аредакцияґы аусуреи еидибалон. 1988 шықәсазы далгеит усқантәи аамґазы Ленинград иказ ышықәсатәи иреихазоу апартиатә школ. Уи ашьтахь пытрак аус иуан акомпартия Ткәарчалтәи ақалақьтә комитет аґы аполитцара акабинет аиҳабыс, анапхгафыс, ашьтахь – агазет «Апсны қапшь» ахатә корреспондентс.

1992–1993 шықәсқәа рзтәи Апсны Ацынцьтәылатә еибашьраан Виктор Кәакәасқыр – ткәарчалаа ирхыргаз агәакрақәа зеггы рыцеиоишеит, иахъеи уахеи дрылагылан. Ихамыштыхә баапсны хажәлар ирзықалаз убри аамґа еикәатцәазы абри арцыс фархь

игроузеи, ианацьалымбеит, ухэартэ агэыгэгэара ааирцшит. Ақыртуа оккупантцэа иқыта гэакья Бедиа ианалала, хацэнмырха урт ирфеагылаз хаибашыцэа дрылагылан. Аибашыра анцоз амзақэа рзы, алшарақэа шмачазгы, иара ибзоурала итыцит агазет «Абжыуаа» аномерқэа жэпакы, есуаха аефирахь дцэыртцун, хаибашыцэеи хажэлари ргэы зыргэгэашаз, хагацэа феапызеуаз ажэа ихэон, итцарыз апублицистикатэ статиакэа икыпцхуан.

Виктор Кэакэасқыри сарей хаибадырит Ацснытэи ахэынтқарратэ университет дантаз. Хаибадыршыагы оумашэа ачыдарақэа аманоуп ишыкалаз. Дахьтэаз акурс афе ацсуа фольклор иазкны алекция сапхьарц ацхьаза саныфналаз акэын. Ажурнал аашытысхын асия сапхьон. Зыхьз схэоз астудент «Ара сыкоуп!» хэа, – даныфеагылалак, снейфеацшны лапшыла дааимыздон. Иара ижэла анысхэа, дфеагылеит чкэына фархьк, аха егырт азэгы диеипшымызт, дхышза дыкан. Ифызцэа рааста сылапш наидхалт. «Абри астудент ацсуа пшра имамшэа дыкоуп, ихэхэы апшшэы злакоу ала, аурыс пшра имоуп схэаргы... Издыруада даурысны, дышхэычыз ацсуаа драазазар?!» – аасгэахэын, сгэи-сгэи ааилапшит. Аха уи иаасызцэыртцыз ахэыцра цьеи сфеы иасырхэарын. Имхэакэа, ус, иаасыласыкзеит. Акыр аамта антцы ашытахь ауп ускан иара ифныпшылара исызнарцысыз ахшыфтак зынзагы

иштатцдэыдамыз анеилкаахаз. Цабыргынгы, Виктор иан – даурысзаап.

Ауафытэыфса ицстазара шэки, зқы рыла еифартэуп. Иразкы мфе шшапаза иаукаху, дшымгэыгзо, дахьымгэыгзо итцэир, зынза даеа хырхартак аиур калойт. Аби ани уара иузалпшаауама? Досу илахьынтцала дымфасуеит. Уи уара ухаантэикэагы, уаанзатэикэагы иреипшзам. Уара иаауртыроуп ифеыцхараза. Ауафы дызлоу, икэша-мыкэша икоу, атэым ракэым, изааигэақэоугы цкэа данырзеилымкаауа, цкэа даныгэцарарымкуа калагэышьбойт. Изхысхэаауа, Виктор иаби иани бзиа еибабаны рынасып еилартцеит, аха ацсуа тас цьбарақэа ирыхьбаны иара дшыпшказ еилымтыр камлеит. Иан Ацсны далтцы дцеит. Акыр аамта ихатагы издырамызт иантцэка дызустаз, иарымхэазеит, ицэыртзон. Даныфеидас ауп машэыршақэ ианейликааз. Арра даныказ ашыкэсқэа рзоуп егырт итынхацэа азэгы дизымтцаазакэа ихала иан длышталаны, акыр ацбаба баны данипшааз, иарей ларей анеибабаз. Уи иара ус аламала далацэажэазом, аха изааигэоу азэы ианиеихэо уазызырфеуазар, угэы фенакаап. Убыскак игэытшыаагоу хтысуп.

Сыстудентцэа атцара тцатцэкарц тэаху зегы рзы сшыкоу еипш, Виктор Кэакэасқыргы «сишьклапшуан», акыпцхь збоз истатиакэагы гэцаракны срыпхьон, срыпхьойт уажэгы. Журналистк иахасаб

ала ишизхауаз збон. Даггышыақәгылт абафхатәра бзиа злоу, апышәагы змоу, журналистк иахасаб ала схәар, ишымыцхәым агәра гатцәкьаны сы-коуп. Данстудентыз аахысгы, аудиторияфәоума, аредакцияфәоума, мфәакафәоума, цәра хәхәаиқәшәалак – ифәәажәара сгәапхон, исгәапхоит. Дидеалиступ ухәартә ақынза иахынзалшо ала есымшатәи ихатә бзазаратә кыбазыбарақәа (уи иахәа изгыда?) иеыркәитхоит. Зны-зынлаггы аромантикатә хәыцрақәа амцхә иеритәома ухәартә дыкоуп. Аромантикатә аамтә хаштагыламгы, акырза хшацәыхароуггы.

Виктор ихатәы бызшәа – ацсуа бызшәа – хәашьрак амамкәа ицкьаны иахьидыруа анафсгы, аурыс бызшәагы бзианы идыруеит, иахынзайтаху ифәхәы алаихәартә дыкоуп. Иан длаазартә, аурыс кәазшәа илалаазартә, лыпхарра иныцшыртә дзыкәамлазаргы, иага умхәан, аурыс шәа шилоу, агенкәа хәа ззырхәоггы акы ыказар акәхап. Ф-жәларык ркультура далаазоуп, ф-жәларык ршәа идақәа иртәныкәоит. Цсабарала икәыбчоу, зыхшыф цару ацсуа арцыс Акәеи Ленингради атцара ахьитцоз илапшхәаа дыртбааит, ашәкәыфәцәа дуқәа, атцарауаа дуқәа азәырфы рфымтәкәа инырит, ихдырра дырфыхеит, иаздырхаит.

Виктор Кәакәаскьыр апхәафәа еихаразак дызлардыруа, абар, шьта акыр шықәса раахыс агазетқәа (еихаразак «Ацсны») ирнитцо актуалра злоу ипубли-

цистикатә статиакәеи, иочерккәеи, еификаауа аинтервиукәеи рылоуп. Аха, убарт инарываргьланы, ашкол дантаз аахыс ажәеинраалақәагы ифәеит. Ашкол дантазгы ацсуа хәычтәы журнал «Амцабз» афәы иажәеинраалақәа ркыпцхьан, уимоу, Москваи ажурнал «Молодаиа гвардиа» адакьақәа рфәгы аурысшәахь еицәганы иажәеинраалақәа ркыпцхьхьеит.

Аумашәа иоукахым ауафәытәыфәса ипсихология, идунеихәапшышәа, ихымфәапгашәа. Зака хкы рыла еилоу Анцәагы издырам. Цьоукы-цьоук иага рзаау-гаргы, иага рыхшыф тазгалоит хәа, уалагаргы, ицәгьацәыпхамшәақәоуп. Цьоукы абзиагы иацәыпхашьоит. Изхысхәаауа, апхәызба пшза «сыпшзоуп, сыпшзоуп, шәымбо» хәа ажәала ишылымхәо еипш, ус узлырхәарахәа, Виктор Кәакәаскьыргы цсабарала дызлакоу ахзырымгара иахкьаны, спуетуп хәа узирхәом. Иажәеинраалақәа урыхцәажәо уалагар, илахь апхзы аауеит, цәгьарак шиуз дақәурызшәа. (Ацәгьа зуа ус ипхашьондаз, сабиц!) Ажәеинраала зыфәеит хәа мыцхәы ифәазтәылхны ахаан «планны» ихы иадимтцац. Ифәеит, имфыр ада цсыхәа имамкәа, цәалашәараны ианизааилак. Фырбагас, хьзы тыгагас акәым, фәхәхәагас, хы еицәхәагас. Изыпмааиуаны иадынтәалаха мчыла изыфәа дреипшым. «Ианааилак» – афәагы изымариоушәа икәалоит.

Виктор Кәакәаскьыр – ддирикуп. Илирикатә жәеинраалақәа абри абри ауп хәа иахьыстцара

сыздырам, иаатыркъаны исызхэом, аха иара ихатэу бжыы чыдак рхоушэа избоит, иагылажэыхуп, иагыпцхоуп, иагыкэымшэышэуп, изыдоу цэаныррак уздыртысуеит. Зныхгы гэкажыгоума шухэо, цэахэак ала, ма ажэак амацара ала лашара ссирк фэрылпцоит. Ғырпштэыс иаахгозар, апцхэызбеи ашэтыци рызбахэ еидкыланы хгэы хнарчома ухэа акынза закафы закарыла илархэы-аархэны ирхэахьюзеи? Ифэцу акала урт шыта рыхцэажэара залшарым угэахэыртэ аканза инадырхахэеит, иаадырхахэеит. Убас шакэугы ифэцзоушэа ассоциация чыдарақак, цэанырра цхарақак уафы издыртысуашэа, ддырхэыцуашэа избоит ицэахэакэа.

Азныказы Виктор Кэакэаскъыр илирикатэ жэеинраалақэа иласушэа иубоит, рыцхэара мариоуп, лассы уафы ифэфы иааиуеит. Аха цкъа урызхэыцны урыцхэар, формала иласызаргы, ахэыцра хэантакэа «ишрытцоу» убоит, афилософиатэ хэыцра цэулақэагы рыдубалоит схэаргы имыцхэхарым хэа сыкоуп. Абри аганахэала иказшырбагоуп хэа сгэы иаанагоит ахыыз зимтаз жэафа цэахэа икоу абри ажэеинраала:

Ашықөскэа, сқэыпцшра мтазырсыз,
Еиқэтэама назаза шэыпца?
Афара апшатлакэ шысхысыз,
Асаркыакны исанахэоит сыцшра!

Сазхэыцуам шыта шака схытдыз,
Инхамашь итцегы сылша?
Хымха-цэымшыа сымшқэа иныхсыз,
Иубомашь срыхтэыуом, сашья!

Бзиарак сгэатца ианырыз,
Иасымтеит сзыркэалоз апца,
Ишэартоу апцақэа сахэрырыз,
Исыцын адоуха есымша.

Дшэартоуп агэыграқэа зцэызыз,
Аха истоит уи афыза ацшыа:
Пшеи-фыртыни ирылтдыз,
Иазмырхэоз аамта ахыпца!

Ари адунеи хэзқэу хзықэу, иахтау, хзышытоу еилкаатэыс ирымман, ирымоуп абицарақэа ифеидасуа зегы. Иапцоу акэу, акапеи кылтэа иапсам акэу ххы зқэахтцо, хэпстазара зэахкуа? Иарбану ихадоу, зегы иреигу амш? Зегы иахзеипцу, иахзеигу азэгы изымызбац. Досу ххала ихэзбалар акэеит. Агэыфэыфэра ианаг ихэцрымзаауа ихэмазаауеит. Ус хшазаап хэра ауаатэыфса хэа икоу. Хэра ихэигу ари адунеи псы зхоу азэгы дықэым, аха иабакоу хэргы ххэатэаам, хнагзам... Ауафэра иеигу акагы шыкам лассы-лассы иаххаштлоит, апстэрахы хэахыкэуеит, уах ххы ииахгоит. Абас еипш икоу афилософиатэ

гөтәхәыцрақәа узыртысуа ируакуп, ҳағоу иаңьал
цәгъахеит, сгъама зынза семеижьозар, Виктор Кәә-
кәасқыр абри иажәеинраала:

Сара сызтаара дыргоуп,
Сызустоу атак катцазам.
Азәы ескъынғы дзыргоуп,
Мхатцәк ақашь иацсазам!

Санхәыцуа – сашәа псфыхгоуп,
Сымға шыақьастала игам,
Зны-зынла адунеи цстыхгоуп,
Ирацәоуп арака еилыргам!

Сыхъз хәык ахь ихәныгоуп,
Зны ирхәоит акы сшацсам,
Аха ауафәра бҕеитцыхгоуп,
Еихау амалғы стахзам.

Сара – сызтаара дыргоуп,
Сызустоу атак катцазам,
Азәы ескъынғы дзыргоуп,
Мхатцәк ақашь иацсазам!

Апоезиа иацу атакзыпқықәра еилкааны имоуп
азоуп хыхь сара Виктор Кәәкәасқыр дпоетуп хәа ихы
ипхъазом зысхәаз. Абжьарак уи иаанагазом ихы агәра

игом, дкәанызануеит, игәатца иҗоу апоезиа агәыгра
инатом хәа. Ацстазара акыр дкыднакьахьазаргы,
мариа чеиа дахамтәацзаргы, алашьцара шыкоу
еипш, алашарагы шыкоу идыруеит, ацәгъеи абзиен
иааицрымшәазо рышьхәақәа шеивтҗоу еипш, агәка-
хара ааста, агәыгра апызара аитҗоит. Уи азоуп еилыкка
изиҳәо:

Итцегь исатәеишьбар Анцәа,
Ега атцыхкәа сыршап.
Сызхамшәало сцәахәақәа,
Сыпсы рыхьсыршап.

Акьыпхь иазирхаз иажәеинраала фыцқәа агәра
хдыргоит, Виктор Кәәкәасқыр қәрала иуафьбжарахь
дышнеихьоугы, игәатца иҗоу апоезиатә цәанырра
цаға шфьцәаам. Цхьафьык иахасаб ала, ибафхатәра
агәра ганы, изеигьасшьоит игәтакы бзиақәа, игәтакы
харакқәа рынагзара ианашьахарц.

Сергей Зыхәба

Угәуеаныз, амарца, Кавказ,
Ахатцараз ухьызгы камшәо!

Кавказ

Алада – «ахәатәхамтца» Кавказ,
Аҫада – «ахәатәхамтцақәа» ирнымшәо.
Атоурых, акырынтә хазкьаз,
Седрумашь иахьагы хазқәымшәо.

Мрагылара – хгәыла, хазнапхаз;
Атәым дгьыл ашәикқәа ирцәымшәо.
Хадгылаф апшәымара згәапхаз,
Иахьагы ҳа ҳахчара цызшәо.

Хәеицәа шақантәы ишьабаз,
Ахаангы қәылаф инымшәо.
Шақантә шақафы иахцәабаз,
Аха ҳа хцьынцьгы ҳаахымшәо.

Ашьанцеипш ҳара хказтцаз,
Ахарт еипш атцла ҳафымшәо.
Хбызшәа, хцьынць, убас ҳа хтцас...
Хзаку иахьанзагы ҳаилымшәо.

Иртамлааит хаштақәа ауаз,
Шәаргәындак ихымтагь ҳафамшәо.

Агәала

(Алықса Лашәриа ихьзынфылоуп)

Иҫналатәын ськәмалкгы хтцатәын,
Дынхон, «ажәйтәан» уақа апоет.
Ипс иагәапхашаз жәакгы хәатәын,
Икьидтцатәын икнырххьоу ипатрет.

Имажәуа хтцасқәа фыц итцатәым,
Аха шьоук рзы уи фыц итцатәхеит.
Апсуа итахымызт хаангы атәым,
Иаазқәылаз хтцасқәа уажә даеакхеит.

Алықса имш ира ҳаргы иаххатәын,
Уи ауаф харт зегьы заа дхапхеит.
Апоет дықанатц мратцас деикәатәын,
Мратцас длашоггы хдунеи датынхеит.

Хара иуадахь ҳафналарц хтахын.
Аха аатцраф ҳахьгылаз азхеит.
Хаблақәа иахзымхәоз агәала рхын:
«Аламыс абақоу, аф ирфахьейт...»

Исныруа сгәала назаза итәахын...
Ауха сахьышьтаз цхызла избон:
Апоег иуадахь дыџналарц итахын,
Аха сцацха сцәызит хәа дхынхәны дцон...

Адәыцшәақәа

Амџан – адәыцшәақәа, дәыцшәақәа,
Цара ґырпқәоушәа исґацсоит.
Машәырла цара хайқәымшәақәа
Скалар, са ргәатца стацсуеит...

Аха адәыцшәақәа, дәыцшәақәа,
Цыкәреитцас уеизгы илахцоит.
Саргы адәыцшәа сацәымшәақәа,
Дәыцшәала атакқәа кәсцоит.

Еитах – адәыцшәақәа, дәыцшәақәа,
Урт рыла хайбаркушәа збоит.
Шыри, иабакоу агәыцшәақәа,
Иахьыкоу здырыр, са сагыцоит...

Зыбаџқәа зцәыласу аеы-ласқәа ласуеит,
Ғы ласк знымсуа амџагы рыцхазоуп.

Иахья аџстаа игәыграқәа цсуеит,
Амџа иқәу дныхәоуп, дныхәазоуп.

Аеы-ласқәа ирацлабуа цшаласкгы тысуеит
Аеы-ласқәа цыруеит, агәра рытазоуп...
Урт ирышьталан сәеыхәагы цоит,
Саргы сгәыгра егырт ирыстазом.

Сгәатцаґ ичыдан гәыргьарак сасуеит,
Саргы иахья схьяақәа срылазоит.
Сәеыхәа ацырцәқәа мырхәаган исґацсоит,
Слакәха, шыри, дунеик снылазуеит.

Жәџанаґгы ацырраз цсаатәқәак еисоит,
Уртгы иахья ажәџан рытазоуп.
Адрыгә-дрыгә – агәыгра агарақәа тысуеит,
Хдунеи, уныхәоуп уаргы, уныхәазоуп!

Азцшра

*(Аибашьраан хабарда ибжъазыз хцәицәа
ирыхъзынџылоуп.)*

Ахәмарга узаазгоит хәа сеихәеит саныгъежьюа,
Сихьымтцәыуеит нас, – саб игәра згеит.
Сандуггы днаскьалгеит дныхәа, днапыргъежьюа,
Аха дцеит иара, дцеит, дцазеит...

Зны иаххын кәыраанкәак иаххагъежьюа,
Хқыта акалтаҕ аткәацыбжькәа геит.
Еитархәон ашьтахь – «абомбақәа нахалажьюа,
Ғытҕыкгы убрака рацал иагеит».

Саб сыхәмарга закәыз исеимхәазеит ахьз,
Схаҕы уи асахьа атыхра саҕын.
Иабаздыруаз сара иказ, иҕахьыз,
Ашкол стазамызт, сара схәычын.

Сыцшын сара саб дшаара хәа.
«Дабакоу, сижьама?» – сгәалагы пшын.
Сеихон хгәашә анаатуаз ацарахәа,
Ускан сан лыблақәа кацшын...

Аибашьрантә ахәмарга азәгы иааигазомызт,
Игәастеит, зыцсы еикәхаз рыхәрақәа ааргон.
Сыхәмарга азбахәгы уаха исхәазомызт,
Сара сдухон, иказ еилсыргон...

Хәылпазык ахәса, ахацәа еихьымзазо,
Иоуан, кәашаран, ахысыбжькәа геит.
Еитархәон хәибашьцәа Егрынза ишыназо,
Ацсны ахы иакәитуп, аиааирагы хгеит!

«Хабарда дыбжьазит», – ажәа агәра сзымгазо,
Уи хяаны са сгәы иташуп.

Убас ихъантоумашь сыхәмарга иузаамгазо,
Саб, иахьагы хгәашәахь сыцшуп.

Аелегия

Азәы изы амшынгы шқашью,
Қьафла ицстазаара мөасуеит.
Сара ақәцара шысқәашью,
Сыкоуп, сдунеи тагәтасуеит.

Атц еикәарақәа иртаршәу,
Схәыцра ажәәан иналсуеит.
Сымш, акасы еикәа зхаршәу.
Уигы хяала еитцасуеит

Сныкәом сара схяцш-кәапшуа,
Исылшо – слахьынтца сазцасуеит.
Сышка лассы-лассы ихяцшуа
Схяа цинатцас ицхастцоит.

Сзеигәыргәои? Шьыжь шәапшью?
Икоу, икамгы хастцоит.
Схаҕа сышлакәу, сышжәабжью,
Сшеилкаам убас сымөасуеит.

Ахэыцра

Саддом, Гаморра, Карфаген, Помпеи,
Рызбахэ адыруеит урт адунеи.
Аламыс хэхэон, итытцуан агэы атра,
Аха ахра агеит уака акаҳдра.

Аламыс анырнапха, нас уи ацкы,
Итцысит ачымазара, ахьаа, афкы...
Итцасхэым ачыс ақаф изташэаз,
Илымшеит ранажэра хыхэнтэ Хазшаз.

Шэтышла, захэала икэтцаз апсабара,
Уи ацкыс иритеит Анцэа асакара.
Итцегы еицэаз апышэара рзыцшын:
Азиаскэа табеит, ицэхэырахеит амшын.

Сархэыцуеит сара ари даара:
Хатцоумашь уаотцас ауафра еидара?
Имариам адгылаф анхара умфашьякэа,
Аха хрыхзызаалап Аламыс агэашьякэа.

Ахышытрахь

Схынхэит сара схышытрахь,
Сыцшуам уаха хацык ахь.

Сгыларым азэы ишьтахь,
Зегыы ыкэлалап ртыц ахь.

Апша кьалакэа срышьтам,
Убас апша злагарагы.
Избоит сгэытракэа рышьта,
Фыц исырцыслап ргарагы.

Аха еиужьзаны исырцэом,
Урт ешьыжь игарысхлап.
Сускэа рымшкэа сымтэом,
Ейха ихэантоу алысхлап

Саштагы ахэира ахсырцэом,
Сыпсы ахалашоит сфынцыгы.
Даеакала сызгылом, сзыцэом,
Саныкамло скамлои тынчгы.

* * *

Хаишыцылазшэа збоит, игэакьюуп
Амц, ашыцра, атэамбара...
Сдуinei мейгуп, нас икьякьюуп,
Затца гэыргьарак самбара.

Уеизгы сыуафра сазпагыоуп,
Затца рхэаа стамзара.

Сара скэышуп, нас сагьхагоуп,
Сагьхэом цьаргь тамзаара.

Сара сдыру, снагоу, сшыкоу –
Атакқәа ирылам смазара.
Ламысаз шьхакахь сышџагоу,
Ицалааит сыцстазаара.

Ашта ду стацшуеит

Ашта ду, ашта ду стацшуеит,
Насыпушь уи ашта сызталар?
Агәашә аазыртуа длацшуеит,
Макьана сускәа маншәалам....

Ашта ду, ашта ду стацшуеит,
Избои? Ацагьара, атәамбара...
Шьта саргьы слацшуеит,
Сцар рыба сахьамбара?

Ашта ду, ашта ду, стацшуеит,
Иахьталоз, иахьтыцуаз арашькәа.
Уахь аталара сацәшәоит,
Имаанахеит аталарта агәашәкәа.

Ашта ду, ашта ду стацшуеит,
Ашьта збом уака адоуха.

Сгазара, баша угәышуеит,
Икои сашта хәычы еихау?

* * *

Икәымпылза адунеи ду ахсаала
Мпылтцас сәацхьа игьежьюеит.
Ахәычы ихы акәушәа, цшьаала,
Снапала, абар, исшьышььюеит

Сынцәоуп уажәы сара стәала,
Ихәычушәа ахсаалагьы ччоит.
Шәартак ыкам цьаргьы цьара акала,
Сыдгьыл гәыраз, умшәан, усыхьчоит!

Сразкы аччабжь

Акыр-кыр, акыр-кыр иччоит,
Исхыччошәа збоит слахьынтца.
Сара акызатцәык сацәшәоит,
Исцәымзааит сыуафра анапынтца

Сдоухала зегьы шәсыцшьюит,
Зразкы ицәхалаз атцаа.
Иахьылашьцоу цьара сцәашьюеит,
Сыцсы хаа еипшуп ашәтца..

Акыр-кыр, акыр-кыр иччоит
Слахынҗа абжы хаа ныхҗа.
Цьоукы сдоухала исыхьчоит,
Сразкы, сгөыхэтөы сахьыгза!

Сгөырџа «ачуан» сҗачоит,
Гөыхэтөыда сымшқәа анҗа.
Ускан аиааира сҗаҗоит,
Азөы игөыхэтөы данахьза.

Акыр-кыр, акыр-кыр иччоит,
Исхыччошөа збоит слахынҗа.
Сыканатҗ цөашьҗас слашоит,
Сзишеи уаҗа Анҗөа?

Сымш җырҗасуа алаҗөа еикөыҗсоит,
Сөара шҗахьоу уигьы гөанаҗеит.
Абҗөаса апыткөыркөа җынч икаҗсоит,
Сгөырџа аҗөыкөбар уака иналаҗөеит.

Ех, акы ииуеит, акы җсуеит.
Саазкөылаз схөыҗра аҗөфан иалахеит.
Апкаҗөа җөара еишьҗаланы иҗоит,
Урҗ шнаскөызго сыблаҗөа карахеит.

Схөыҗраҗ сымшқәак срыхьзоит, исыҗөҗоит,
Иҗахьоу азхьаара шаҗсамгьы гөаҗсахьеит.
Уеизгьы сгөаҗөы гөыҗрак ластҗоит,
Сымшқәа мхөашьларҗ хазы җаҗсахьеит.

Аҗырраз аҗауаҗ җсаатөкөак еисоит,
Разкыс сара рыхөаҗшра санахеит.
Ех, шөаргьы шөымҗөыжөөаҗөа ааҗсоит,
Аҗөфанахь зны саргьы схалахьеит.

Сгөырџа акьаҗ сшөыхны,
Агөыргьара ахамы сшөыҗцеит.
Нас схы-сгөы иҗыхны,
Ғыҗ сашөаҗөа аҗыҗцеит.

Анасыҗ жөөфанахь ишьҗыхны,
Уака ашьҗаҗөа аныҗцеит.
Адгьылаҗ саҗөагьы шьҗыхны,
Аҗьнышқәа җашҗа иҗыҗцеит.

Шьҗа исыгу – шьыри, нанькьара,
Аҗсөаҗа сызилгар зныкьара!..

Зынгьы гөөаҗьра җарт иахьыҗоуп,
Ғгөыҗра бгьыҗқөа аныҗжөалак.

Нас такәаамта хамчыдоуп,
Ҳгәырға ҳацуп ҳахьцалак.

Аха агәыгра зегьы ирчыдоуп,
Иаргьы хашка ианаалак.
Еита ғыщны ҳагәқәа ғычоуп,
Ҳашгәырғьо рдыруеит ҳазбалак.

Убас ҳашгәырғьо, убас хшыччо,
Итцегь пытрак ҳанцалак.
Иҳатцашьыцуа маза иахчычо,
Ҳгәыгра иахьыршыеит адалақь.

Абас ҳгәыгра иатцагычуа,
Ҳа иҳазныкәо ишабалак.
Ргәырға хааназ ихымеуа,
Ашәи рышьтаз иахьцалак.

* * *

Сгәатазарц анахәтоу, аха сангәатам,
Сағыхәалап цшыаала сгәырға афырцьан.
Ауафра арака зегьыцәкьа иратәам,
Аха уи азы азәгы дышәмырцьан.

Ацстазаара азәгы назаза иҳатам,
Ҳацьалгьы цшыхәеит уажәы, уашьтан.

Саргьы арака лассы-лассы сахьшатам,
Уи азы атцәыуара саргьы исыхәтам.

Иацсоума сдәықәлар гәкажьрак сеәтан,
Уи афыза агәгы сара исызтам.
Схьаақәа цьара тышак инатан,
Сымш сапылоит сара шьыжьымтан.

Гәыграда арака азәгы ххәартам,
Дрыцхауп уи згәағы изызтам.
Сьжәбозар зны ашьхауаф ишиатәам,
Ускан сара сышьхақәа сырцам.

* * *

Икоу мачым, зегьы срылазар,
Сиеицшхоит ускан ағаха.
Агәтыхақәа, ахьаақәа сымамзар,
Ииуама сашәа ацәахәа?

Сара зегь рацхьа сгыламзар,
Иагхеит хәа сыкам сдоуха.
Ацәгыеи абзиеи срылазар,
Сыуафра шьтытцуеит еиҳа.

Хатцароуп – ачҳара сытазар,
Иахәтазар, стытцуам схәаа.

Ауафы ишъа цкъа сылазар,
Ибзиоуп сышьтахъ сыххэаа.

Сышнеиуа царшеикэак сыламзар,
Пъсатала сызбахэгы шэхэа.
Аиашаз ахъатра сыламзар,
Иназгоит сыуафра ашэхэа.

* * *

Сгэы, уаапсазшэа збоит,
Схъаакэа узымго укалама?
Макъана сыуафра агэра згоит,
Исфакыз уи азы акама.

Ишызбац бзиа избоит,
Иашазаргы, сыцстазаара агъама.
Фымтзо схъаакэа ззоит,
Сгэы, ианулакшо аргама.

Сымшқэа, сымшқэа цоит,
Сгэы, шыта уаапсама?
Сыканатц къиарак ластцоит,
Схэыцуам – сгэатоу, сырбама?

Сгэы, мышкызны уаапсоит,
Иахъагы сацьал ласуама?

Сгэытра бгыщқэа кацсоит,
Аха агэкажъра иацсоума?

Саргы арака ссасуеит,
Хшыкоу назаза хазцома?
Акы ииуеит, акы цсуеит,
Зегы хэгэтыха зынацома?

* * *

Афара бзиоуп, хэарада,
Кычырак узамфа иананым.
Салазап саргы хэхэарада,
Ажэра – разкуп, егъаурым.

Сымшқэа мцалааит цышьарада,
Самгааит сымфа иахъакэым.
Сфара мфасхъеит, урада,
Аха сылахъ еикэым.

Сааиуеит иахъанза харада,
Сымныкэеит цьаргы ишакэым.
Сфара цазар, изхарада?
Уи амца назаза еикэым!

* * *

Азын мшы агэазы,
Амра акалэшэа ипцоит.

Гәалак сымамшәа аказы,
Иахья ацстазаара сгәацхоит.

Схьяак аеазоит иахьязы,
Сгәы ацхара еихахоит.
Насыцк сашьтам схазы,
Сара исымоугьы сызхоит.

Мтцәыжәоак сымоуп уажәазы,
Сгәы жәәанахьгы еихоит.
Исеицшу дыкамшәа еазы,
Насыцк сыманы сынхоит.

Игәазырхаган сара сзы,
Азын мра сарцхоит.
Ус имцхар зегьы рзы,
Ускан сымрагы тахоит.

* * *

Дсылабжьон сара амахагья,
Игәаларшәо уи сара сжәытә.
Акалашәа иара иеырцагья,
Исеихәон: «Уавсла арыжәтә. –

Иумырцхашьян утынха, угәакья,
Иақәтца ухгы хагыр».

Нас далаччон ижакья,
Уи «стынха», сара сдыр...

Зқыта иалырцаз анкья,
Еибгам иахьягы зыжәоахыр.
Сара саныцшылон исаркья,
Ихәтан ихы итцәахыр...

Аха иара иеыргәакья,
Дцәажәон, дыцхамшьо, уцшыр.
Аены уи дсымбақәа,
Еиғын, шыри, сашьыр...

Амәа

Хнеилап, афызцәа, хамәа антәара ақәым,
Хдоуха мәа шьтеитцеит Дырмаит.
Ари амәа ҳацәхьатцыргы ҳақым,
Уақа ҳалахтра, ҳашәақәа иит.

Хбызшәа амырзра ианықәхьоу, ианықәуа,
Уи ауал-цшыа ҳазиашоуп, ҳагыатцоуп.
Убри азы ауп нас адунеи ҳзықәу,
Зацсуара иазиашоу – днасыцуп, дхатцоуп!

Иахқәашьян ахацәа хьызкамшәа дуқәа.
Аха цытәык заанатц ихацәцеит...

Ихажәлон хара аңшалас, афыртынқәа,
Иахья назаза хажәфан ду тәцеит.

Хнеилап, афызцәа, хажәфан хәашьра ақәым,
Ирнырлап Дырмит ду, Иуа, Баграт...
Аңсуара хәырбғыцтас хәхәра ишақәу,
Уи ахьырныруа еигъхап рахрат.

Аңсуара хәатражәтас иурзуа акы акәым,
Акыс уи ашьтыхра даараза ихьантоуп.
Арахь иара ахааназгы еицакуам,
Избанзар изықәлоу адунеи ахатоуп.

Убракоуп, убрака, хиртагы, хәцсыртагы,
Ихәзшан Аңсуара хара лахьынтас.
Адуinei ду сара хамтас исыртаргы,
Саңсуара сымамкәа, сцоит са сымфас...

Хнеилап, афызцәа, хамфа нтәара ақәым,
Хдоуха мфа шьтеитцеит Дырмит.
Ари амфа хәцәхьатцыргы хәқым,
Уака халахтра, хәшәқәа иит.

Аңсны атцеи ду

(Аңсны раңхьатәи Ахада В. Г. Арзынба изкны)

Илшоз, илымшоз кәитцеит,
Дымтәеит ихы шатаны.

Иара нақ днаскьейт,
Хара ахақәитра хәтаны.

Нбан дула ихьзын – Атцеи,
Дшан Анцәа ихамтаны.
Дрылсит иара зи-мцеи,
Атоурых аңшатлакә иеатаны.

Уи дунеик дазцеит,
Шьта хәшшәартам гәатаны.
Жәфанаф аетцәагь наскьейт,
Иетцәахә атыц атаны.

Изхәада Атцеи дхарахеит,
Дхацуп дымра шашаны.
Итцегь, итцегь дхәракхеит,
Уи Аңсны дагәашьаны!

* * *

Схәыцра тынчи аңшагы,
Избоит, зынзаскгы еинаалазом.
Исышьтоуп хазы ақәагы,
Сышьтахь сышьтақәа еималазом.

Ғыхьтаауп иахья адәахьы,
Аха афныка сыфналазом.

Еихоит ажәџан агәахьы,
Сашәақәа цьаргы ибналазом.

Изгоит ахьаакәа сахьы,
Сьдгьыл гәырџа анаалазом.
Дсышьтоуп цсәәақак саргы,
Макьана апсрацәкьа сзалазом.

Кәыгак иґытцшәшәоит ахьы,
Газак уи ихы изталазом.
Цсаатәк ахьымназо цьаргы,
Хшыџмзар акгы зхалазом.

* * *

Лассы-лассы ачыхькәа сыхьзоит,
Сеидрушь ирхарахаз сымшкәа.
Сгәыгратгы цьара аәазоит,
Уаха разкык сықәымшәа.

Сахьцо азы-цсы схьыкәкәоит,
Сымџа ркуеит азырлашәкәа.
Сышхатцоуггы атәыуара сакуеит,
Ақәа леиуеит, итәыуошәа.

Сцьар сатцалан изгоит,
Итәоуп цьоукы игылаша.

Аха сара агәра згоит,
Суахәамаґ дшыкало испылаша.

Аамтәи апышәарәи

Сара сбылуеит хымха-цымшьа,
Сгәырџа акәаш мца еиқәуп.
Сахьыкәу сьдгьыл сатәымшәа,
Сшьам дгьыл алахь еиқәуп.

Уеизгы слахьынтца санымшәа,
Шьхакахь схаларц саґуп.
Сдунеи сгәы анахымшәа,
Уи азы ашәаггы ҳәатәуп.

Икои арака сызқәымшәо,
Ишкәакәан избо – дыгроуп.
Аха акызатцәык сызцәымшәо,
Макьана сыцсы-цкьа сыгроуп.

Аамтоуп есқьынггы ҳпызшәо,
Саргы шьантатцас сыччозар.
Иарбану сгәы зпызжәо,
Сышьтахь слашарак каччозар?!

Аеы ласқәа

Ех, амѡакәа, аеы ласқәа,
Слымха итыѡеит аҗай-чеи.
Урт ырықәтәоу ырымакуа,
Изгошәа збоит атарчеи.

Гәаныла саргыы сзырласуа,
Схазы гәыжъжәагак сымтцеи:
Сеы ласгыы рылоуп ииасуа,
Зегыы ирапысны имцеи!

Ех, аеыѡкәа, аеы ласқәа,
Цынгылам урт рзы зи-мцеи.
О, изхьымзазо ахымѡасқәа,
Рееимаакәа – амца кәеицеи!

Арха, аҗаѡа, азиасқәа,
Ирхысны, ырырны имцеи.
Сахьрылаз ацхьахә рымакуа,
Схәыцраҗгыы сымѡа зынцәеи?

Аеыбҗахь гәахәарак сымамкәа,
Сара абас сказтцеи?
Сааигәара уаҗа игыламкәа,
Ғыѡтас сычкәынра мцеи.

Еиваѡеит аеыѡкәа аеы ласқәа,
Слымха итыѡеит аҗай-чеи.
Исзынхаз – иакәтәоу ырымакуа,
Изгошәа збоит атарчеи.

* * *

Сыҕоушәа-сыҕамшәа сҗахым,
Шәзыршанхо акгыы салаҕам.
Ашәак аццара сҗахын,
Уигыы саҕәытцит, салаган.

Хықәкыдатәҕкәа сьдгыыл саным,
Аказгыы сыламыс саҕаҕом,
Слахьынтца убас исзанын,
Ихьаазгом хьыз дук сахьалаҕам.

Сзышьтоу қаруам, иагхьым,
Рызбахәгыы слымха италазом.
Уахынла жәѡанаҗ, нахьхьы,
Сиетцәахә мбакәа сышьталазом.

Уи иагьсанахәоит зегыы,
Сразкы шыта имазахом:
Сьдгыыл сахымлар уатцәгыы,
Схәыхәқәа апырра рҗаххом.

Имшазо атцхкәа сымоуп,
Имышәло сымшкәа збазом.
Сдунеи ахәыцрақәа срылоуп,
Сдунеи дунеик изтазом.

Цьоукы изышьтоу сыцсыртоуп,
Сахъеикәхо атыцкәа рбазом.
Цьоукы изышьтоу скыртоуп,
Амтәыжәәа зсымам рхәазом.

Бзиа ирбо сыцсыңероуп,
Сахъыгәгәоу атыцкәа рзыхгом.
Атакс сыламыс сацәгычроуп,
Аха агәнаҳа сызгом.

Сдунеи зегърыла ифычоуп,
Саргы гәҕыгыла сынхом.
Сырнызбом сыцсыңера иазчычоу,
Избанзар ауаәра рызхом.

Имшазо атцхкәа сымоуп,
Имышәло сымшкәа збазом.
Сдунеи ахәыцрақәа срылоуп,
Сдунеи дунеик изтазом.

Поетессак лахь

(И. А. илызкны)

Итшәахазшәа збоит бдунеи,
Бзықәгылоу адгғыл базымкуа.
Бырзышәахәоит ақьиарей ауаәрей,
Ихъыршәыгәуп ашәақәа ирзыбкуа.

Инабгоит бпоезиа атарчей,
Иаргы ҕуратцас изызымкуа.
Балахәуп агәыргъара аҳай-чей,
Ацсадгғыл аныхәәәа ахъыркуа.

Брылоуп апсреи абзарей,
Халахь еикәызтцо, хзыргәыгуа...
Ацсуарей нас Ацсынрей,
Ламысла ианыкала хшыцәгәоу.

Бырнышәом мци газарей,
Ауаәра аныхәәәа шытыхуа.
Жәәан ахь шыта бымназей,
Ицыруейт бпоезиа аеыхәа.

Бара, аиашара атцей,
Мци тдабырги еилызхуа.
Итцеггы хара бымцей,
Поезиа доухала хҕыызхуа.

* * *

Искыр бнацэкъара цшқарахқәа,
Снапаҕы изытыр хәа сшәоит.
Ибасхәар ажәа лыцшаахқәа,
Исылшом, шоурак сташәоит.

Исыкәшәоит илакәу акакацқәа,
Шьытцәран урт еикәсыршәоит.
Сымаза еилыркаан хьапарчқәак,
Хьапарчтцас уртгы чоит.

Хазы срышьтоуп шәарахқәак,
Шьабстак ба бзы сахьзоит.
Аха изыршәаз урт ракәхап,
Акацкацқәа оума картцоит.

Сгәы, сыцсы, мшәан, бышцакәшәа!
Бызбар, стәоит, сзытуеит.
«Уеиха, ас еипш уанақәшәа» –
Маза сразкы ҕнатуеит.

Ахацәа

Игалааит ашәа гәытгагақәа,
Урт, ахатцара иахшаз.
Ишәхәала, ахацәа еибагақәа,
Зшьала ххакәитра зыцшьаз.

Иахтцасым ашәа ҕырбагақәа,
Ижәдыруеит хәамта зейцшраз.
Ишахкыз ахәхәагақәа, аебыгақәа,
Аҕа хә хашка дшааз.

Иртәылам арака ауаа агақәа,
Мамзаргы ахысыбжь иаршәаз.
Ашәақәа шәхәозар, ашәақәа,
Цсуала – игәапцоит Хазшаз!

Ахацәа, ахацәа нагақәа,
Цшзала, Шьардаамта рхәоит.
Икәышны, аха ипагьамкәа,
Рхатцара сгәы итахәуеит.

* * *

Сышықәсқәа, шәысхысит суантаны,
Сгәәҕгы акычырақәа анышәтцеит.
Сыкоуп, сөызцәа, шәыгәтаны,
Шәылымкаа ҕыстаарак сзымтцеит.

Сара сзыкәгәыгуаз еиханы,
Санкаха, пхьарцакгы саньртцеит.
Арака ашьацхәақәа ханы,
Иузааигәоу уанырнацха – узымцеит...

Цыртас сгәйграқәа ртәаны,
Насыпк ахь цхакгы хысцеит.
Ацтақәа ырзытны қәаны,
Ашоура баапс хысцеит.

Аурт, апшатлакә ршәаны,
Схьаакәа сгәатца интысцеит.
Сдунеи азқәа ршәшәаны,
Уигы гәырџак ахысцеит.

* * *

Инарывтцит апстхәакәа ркалт,
Амра, псаатәтас ихәыцы-зыцны.
Слахьынтца сақьозар сақьааит,
Сцом сыдгьыл снықәзытны.

Иахьак схәыцрақәа сыцәқьалт,
Адәы сықәушәа сыпхызны.
Срылтцит сымшқәа рғал-пал,
Ацтәы қалымтдыр ғыцны.

Уарбақәак ахшыырахь инталт,
Апырра агәахәара рцәызны.
Иатцалом ачынчагы ачалт,
Ицозар сацбалгы спыртцны?

Адуinei алацәа нтааит,
Иахытцуа ақәра ду иазхәыцны.
Сыдгьыл, ғархасымтак сутааит,
Сцоит уақара схытцны.

* * *

Хәыцра пша зхьымзазо,
Аамта ыыхәак ҳагоит.
Исыздыруам ауаа ҳахьыназо,
Сара агәйтқьа сагоит.

Уаагы, псаатәгы змыргәацо,
Адгьылағ усқәак қахтцоит.
Нақ-аақ апсхыхрахь ҳашнеибацо,
Ҳдырны ажәџан ахь ҳцоит.

Абарт схағы иахьысразо,
Зны-зынла атцәыуара сакуеит.
Макьана ақәышрахь ҳахьзымназо,
Ахәыцқәа аспычка дхаркуеит.

Скараха ахәыцрагь сыламзо,
Зны-зынла убасгы саапсоит,
Аха еитә амч сылазтцо,
Макьана ҳгарақәа тцысуеит.

Ахьта сакит, ахьта,
Абар, шьта слахәуеит.
Иееим сызтоу аамта,
Сынасыц нақ инахәуеит.

Ахьта хьтала исшьып,
Избанзар сгәатцагьы хьшәашәоуп.
Сынасыц, итцегьы саапшып,
Аха макьана башоуп...

Сөызцәақәак

Сара санкаҳа – исхыччон,
Сангыла – сгәағ ркит.
Мап, азәгьы сышәчычом,
Схы агәыбылра сшәыркит!

Сара сгәырәа чуан сҗачон,
Иқамкәа сгәыграгь сцәызхьан.
Уара сгәырәа уеигәыргьан уччон.
Избанзар ууаәра уцәызхьан.

Иахьа ухаҗа уччом,
Уаргьы удунеи узылашьцеит.

Уи азы гәыргьарак сарчом,
Аха даара урыцхасшьеит.

Азәы игәырәа еазәы изгом,
Аха уихымыччан икаҳаз.
Уаҳагьы агәра усыргом,
Уара доухалагь ушыгәнаҳаз.

Ихагаха игәароу ацша,
Урышьтамлан уаҳа уцәызқәа,
Инумхын баша улша,
Ицеит, ихынхәуам иуцәызхьоу.

Саргьы сцәызқәа рҗызшәа,
Срылалом, ирылысцеит сыцхызқәа.
Агәыграқәа ирызкуп сбызшәа,
Ғынчроуп изыхәо сгәы-цқәа.

Исныруеит аамта ахыцша,
Имеыгуп ацстазаара атцасқәа.
Арака ус ауп – уаншәа,
Ицәыртцеит еразнак уеитцазкуа...

Еилыхуа ахаа, аша,
Инеиуа, згәы еицамкуа.

Уи акэзар, сашьа,
Ацша уажэ изызгэамтцау?

Ашэт еипш шэтыхакгы хэхзоит,
Хамра иациуеит хэгэтыха.
Аха ашэт еипш ирлас хқанзоит,
Зегы иразазом хэфыха.

Хаамта фархасымтак итазоит,
Зегы хрышьтоуп хеырхэа.
Ацстазаара амшын ханнатзоит,
Зынгы хшэоит – ххэаеыр хэа.

Цьюкы алапшхэаахь иназоит,
Хамфа хэхзеит хэа игэыргэоит.
Даеа лапшхэаак уа аеазоит,
Уи анырбалак – игыгыуеит...

Нас хашыкэсқэа хапхьазоит, –
Акэты фырхасымта. Ашэымта.
Атыхэтэан хэаак хантазоит –
Хиимта. Хшэымта. Хапсымта.

Аицэажэара

- Исылыбхуеи сара, иафызоу ацша-кьала?
- Урыцхасшьоит, уафуп, уахьыкоу ухала.

- Схала сгиуеит, шыта акыр тпеит...
- Умшэан, ажэтысгы атра канатзоит.
- Бызлытдыз бтаацэа беиоуп, еихбаалоуп.
- Амали адоухаи уака еинаалоуп.
- Са сеипш икоу бара дбатэазам.
- Ауафы есымша дзыпцоу гэтазам.
- Сара сгарреи сызатцэреи еифыхоит.
- Умшэан, угэафы кэицқэак сырфыхоит.
- Сара бсыццар хьзуп хэа иршьома?
- Иухьы уара, унасып уацэшэома?
- Исзаамхэар ба бзы ипшзозу атқы?
- Исыкэыршаз угэы апхара-ацкы.
- Излабгэагыуеи са схы батэашьан?
- Доухала сара убас исатэашьан.
- Ирхэоит, анасып алыгэра иалыбгоит.
- Исыздыруам уи атэы, узатцэра уалызгоит.
- Иснырит бажэакэа, даараза саацсоуп...
- Ақэпара иацэымшэо анасып дапсоуп.
- Сқэацэыжэ баны, даараза быпхашьар?
- Ахангы харгылоит, хнапқэа еикэхаршар.

Гэбаадэытэи апараолимпиада – 2014

Зызшьапыки рыфбагь змами,
Уака ашанақэа дырфеоит.
Ахатцаратқэа абри ауми,
Урт са сакэушэа сыгехоит!

Ирзыгәдууп дгылы жәфани,
Гәыбаадәгы уаҕа иччоит.
Ари узҕыпшыша мѳами,
Ахацәа ахатцара рчацоит!

Хазы узмыхәо ахәса рами,
Уртгы псаатәтцас иңыруеит.
Шәшьыцла, шыыцѳи харами,
Урт рзы са сгәы цыруеит!

Ахатцарахь ахалара харами,
Аха дара уи амѳа ргеит!
Зызшьапыки рыѳбагь змами,
Ишхацәоу аргама иахдырбеит!

Урт срызхәыцуа нас сагьтәами,
Исылымшаргы – хәба сцеит.
Ашәак рзысхәарц са сгәы иҕами,
Аха сажәакәа сыцәцеит.

«Дара, мшәан, дара роуми!» –
Сашәа бналаны ицон.
Ахьмызгтәҕьа убри ауми,
Ирасхәар, сашәагы иахьзон!

Ахақәитра Аштаҕе

Ахақәитра Аштаҕе, Ахақәитра Аштаҕе,
Аиааира аныхәа ду хтоуп.

Уи хзаазгаз рыхьзқәа ххаштуам,
Ус иагьхақуп, убас иагьахәтоуп.

Атоурых ианхалеит хашьта,
Убас хшәышықәсқәа цоит.
Хфырхацәа ианаламз хагәхаштра,
Иреигьу цеипшгы хахьзоит.

Атоурыхи агәхаштреи еинаалом,
Хиааира хьантан, иңьбаран...
Ахатцареи ашьеи еилалон,
Ахацәа рңынңь иаҕхәаран.

Иахьагы анацәа аабар,
Ргәырѳа алахь хтапшуеит.
Ихалшом хгәалагы хзар,
Рыхшара рылымкаа хашлоит.

Урт ашлара иахьымзеит,
Рхатқьыс рыдгыл иацәшәеит.
Ихацәан, шытахьла изымцеит,
Руал-цшьа ршьала иршәеит.

Ахақәитра Аштаҕе, Ахақәитра Аштаҕе,
Гәыргьеи гәырѳеи рыцшьа тыц,
Хфырхацәа рыхьзқәа ххаштуам,
Зшьала иахзаазгаз насыц!

Шәааи, нас, афызцәа, шәласы,
Ныхәоуп, храҕкгы нкылатәуп.
Икам хакәыхшап рыцсы,
Ршьа хбираҕқәа ирылатәоуп!

Иахтоуп нхытцаа-аахытцаа,
Аишьцәа, еиҕызтцәаз архышьна.
Ҙахыз атоурых ишанымтцау,
Ҙныхәа азгәахтап еиужьны.

Ахақәитра Аштаҕ, Ахақәитра Аштаҕ,
Аиааира аныхәа ду хтоуп.
Уи хзаазгаз рыхызқәа ххаштуам,
Ус иагьхақуп, убас иагьахәтоуп.

Абыжьбатәи сжәаба

Абыжьбатәи, абыжьбатәи сжәаба,
Сымҕа итцеггы иаухома?
Шьяпҕаршә, каҕа-гыла, ацьябаа,
Мшәан, урт рыда узынхома?

Абыжьбатәи, абыжьбатәи сжәаба,
Шьта шьякьастала сугома?
Сшьам дгьыл шышәтуа сырба,
Егьырт усс искуама...

Ихызымжәац, ааи, сара абаа,
Арахь сахьынзааз субома?
Сықәраз сахәом абзабаа,
Аха иааирак сургома?

Амуза, сухәоит, стцахәа,
Сықәра уи азы пырхагазам.
Исурҕыр имцсуа ацәахәа,
Сабакоу, апоетрахь снагазам.

Издыруеит, абыжьбатәи сжәаба,
Апоетра зқәашьхо рацәафым.
Ианамузах, уи агәыгра сыцәга,
Ирхәааит сышьтахь – дуафын.

Адоуха сныхәоит

Исныхәоит сара хдоуха,
Уи – итамбазо зыхьыз.
Ацсуара ҕиарцаз еиха,
Имызааит Дырмит ду ихыз!

Исныхәоит Баграт ицәахәа,
Исаркялу хазы – «Ацынтцәарах».
Атоурых ихалнамшьырт аххәа,
Халамыс абираҕқәа шөырҕах!

Апоет, уашәакәа хәа,
Иказ уажәа шыцшыоу, ишсаркәалу.
Иахылтцауа адоуха ашәахәа,
Дарфыхарц ауаәра зуалу.

Итцәахымзааит хдоуха ацацха,
Хдоухала хамшкәа тоурыхыз.
Халалрак хәгәкәа иртахәхәа,
Ашыыцра, ацәымгра апыхыз!

Ихнамхуа цсымтәрак хәгәкәа,
Доухала хамшкәа хрыцыз.
Аламыс ацәа ахыкәкәа,
Хәацсуара абгагы еитцыхыз!

Қылышыбеи Чачба изхәыцра

Рацәа еижәагоуп ари адунеи,
Гәагшақә ихәмарыр атоурых аразкы.
Сизхәыцуеит сара ацсха Қылышыбеи,
Изкыз хатцатцас Ацсны ацскы.

Дадыскылар иара адоумбеи?
Ицшзам, адоумбеи – хәиуануп.
Уи дызхааныз идурәа рымбеи,
Харгы идурәа хазхәыцлар игәианым.

Ацшатлакәкәа анеикәтәа, ицсыбаф рымбеит,
Цасым қырсанла, – ацшаара хуалуп!
Иразкы саназхәыц, сажәагы сәабейт.
Ех, иразкы – сгәалакәа иргәалоуп!

Ғыхәатцас икәаруа аамтақәа цәзеит,
Хәашыа узаҗома избахә уныбжыас.
Изхәыцра хара, хара са сагазеит,
Қылышыбеи – ацәкәырц еимаркуаз абжыас!

Афырхатцараз ажәа

Хмалқәа зегы иреихаз,
Аламысәз хқалама иаххацәаны?
Зныкгы ахысыбжә змаҳаз,
Иныкәоит цыоукы «фырхәцәаны».

Зыламыс мариала иацхаз,
Ицоит иахыа реырәашыаны...
Агәәкра ацсра иацәынхаз,
Иазынхеит ршыам иагәашыаны.

Цсра ақәым рыхыз итаҳаз,
Ихәамтыз згәы еиташәаны.
Згәалашәара зшыам иатынхаз,
Ихацуп рфырхатцара ашәаны.

Ирхэыз, игэаҕыз, инхаз,
Рыламыс наргоит шьантцаны.
Шөара, Ацсны еикэзырхаз,
Схырхэоит шөныха амтцаны.

Абас узшада?..

Иатаххар сыпсы-цқьа тыхны,
Иахьүхэо цсатас изгоит.
Иуасхэоит маза схэйтхэйтны:
Сшьам дгьыл, бзиа узбоит!

Сыказар сыбга еитцыхны,
Сыжөахыр итцеггы еитцытцуеит.
Уахьсымоу – сқэыпшны, сышөтыцны
Сгэыргьо жөаанахь сышьтытцуеит.

Ухьз бирактас ишьтыхны,
Спырны жөфан-гөы сазцоит.
Ажөфан сахьалоу уныжьны,
Ушка сгэеисыбжь назоит.

Убзиабара самоуп сышьтыхны,
Иуцуп сыпсыргы сыпсы.
Уаасдыркышшөа шөтыцтас уөыхны,
Абас узшада, Ацсны?

Сшьамдгьыл, угөалақөа рацөахеит,
Уөапцхьа саргы саҕамыз.
Ацсымтөқөа хатцкьыс еихахеит,
Хацаартахь инеит изыхөтамыз.

Хгөашьақөа збоит, икөадахеит,
Иуашөшөыроуп хөоны ауасхыр.
Акалашөа хара хаилахеит,
Иабакоу иахзеилаз хажөахыр?

Аламыс ашөкөы ацөеипш хазы,
Цьоукы рцөахақөа ирыкөыршоуп.
Ахахаи, сухөоит уи азы
Умгөаан, сшьамдгьыл, сукөыхшоуп!

Арака ухшара хауп зеггы,
Хазшаз хцишөоит доухала.
Ххы хзалапшыр уатцөггы,
Хусқөа хрылтцуеит лыпцхала.

Икалоит мацк хассахазаргы,
Доуха чыск хара ханазгагам.
Ауафы акы дацсазаргы,
Доухада Дырмаит дихьзырхөагам.

Иќалоит хшыџла хќацсазаргы,
Иахьихэтоу аќэыѓа даннагам.
Хзаќэымтцит, еѓа ќахцазаргы,
Шарамшак дышьтаххуеит дџаган.

Иќалоит схаќа сеилацсазаргы.
Аха уцшыр – сгазам, схагам...
Арахь еѓа саацсазаргы,
Сбызшэа шытыхым, иџагам...

Иќалоит шыта имыцхэцэазаргы,
Аура – ыырќэыш, ыыргаза...
Ацсуараз, иубоит, улашэазаргы,
Хазустцэоу – досу иќказа.

Саамќа, сыцшатлакэ...
В. Занќариа

Ицамашь саамќа, сыцшатлакэ,
Ажэытэтэи сыцхызќэа, слакэќэа?..
Шыта сызлаѓэѓэоу урт раќэхап,
ќэышрак иазкуп слафќэа.

Ашэаќэаѓ апыстџом ыырбашаќэ,
Уаќа – сцэызќэа, схааа...

Зынза сгэыграгы башам,
Игэылтцуеит ашэтыцќэа џацхьа.

Ицеит саамќа, сыцшатлакэ,
Сѓара абааѓэара хжэаны.
Сырбарым уаха слакэха,
Љааны саацын уажэааны.

Исыќэуп, сшыамдгыыл, ууалќэа,
Суалќэа макьанагы исшэоит.
Ахатќа иуалќэа мшэакэа,
Ацсра есќынагы дацэшэоит.

Љьара бла ќэандаќэак убашам,
Ахаѓэќэа чыхьла еитцатэуп.
Ианаѓытцуа ахауагы ашхам,
Љьаханымќа амџагы аартуп.

Агэытќьоу? Уи сазгашам,
Цасхэа сымчгы тоуп.
Сара суаџра сазиашоуп,
Сара ус исыхэтоуп.

Љшеи фыртыни ирызгашам,
Хазшаз исыцишаз сџоуха.

Ирацэоуп сара сзыхъзаша,
Игэылтцуеит макъана сцэахэа.

Исныруеит сымѡагы шбашам,
Исныруеит, ақэпараз сшоуп.
Аамта ахымѡас сазгашам,
Сышьтахъ ашэышықэсақэа шытоуп.

* * *

Иѡаццэеит, азын, уцъарца арахэыц,
Уцша уаха саатцраѡ ишэышэуам.
Аапынра ѡыхеит, аапынра ѡыц,
Снапқэа шыта ахыта иазыршэуам.

Сбахчагы тынч шэахэак инахэоит,
Исуа апшагы мацартцас ихаауп.
Сзахэа хазы хыхъза ихэноит,
Изыкэну сытцла зегы иреихауп.

Схата саргы, саргы сѡахоит,
Исыздыруам измаану – сыхцэы быбышца.
Анкэеипш еита цхэызбак дысгэапхоит,
Анкэеипш еита дсызыхыр сыцшца?

Шыта апырра, апырра сгэапхоит,
Пъхызу, лабѡабоу? – дунеик сацоуп.

Сышьтыпцраарц саргы жэѡанахъ снейхоит,
Аха сымтцэыжэѡақэа хьантоуп...

Аамта

Акакала аамта иаѡаікэшэо,
Хэасакакалццас сышықэсқэа сымпытцазит.
Сеидрушь шыта иахысыршэшэо,
Сѡара ашэтқэа инарылазит.

Аха акымзарак сацэшэом,
Исытцаргэоуп сгэыгра лабашья.
Аамта, атцлеипцш сузыхжэом,
Умгэыцын уаха мала баша.

Избоит, аѡааурхоит шлацқэак,
Ааи, сара сзыршэаша.
Аха иузгэамтэит сцацқэа,
Уака сывтцаа, изызхаша.

Субахыоума сгэы сахапжэо?
Аапынреипш есқынагы сыччоит.
Уара, сышықэсқэа еилыжэжэо,
Ухата уцсахы еікэыччоит.

Апоетцәа

Агәалақәа ирыцәгылам зымҕа.
Аха абзиабаара зыҕроу.
Изыцәтәымым ахьяа, агәырҕа.
Избо хдуней шыҕроу.

Есымша иазышәахәо ауаҕра,
Зынгы иҕамтқакәа лацәааихьшь.
Иҕам иҕоузеи ара,
Зегы ирхызымшьуа атцәапшь.

Ианшәартоу аиаша ахәара,
Амц ацсырта иазырбо.
Ихалымшо хара збара,
Урт, ара зегы збо!

Аамтқакәа ирыцымпсуа, шәара,
Аамтқакәа шәышырыцу шәцоит.
Уахынла сызҕацшуа хара,
Аетцәакәа шәакәушәа збоит.

Ахьяакәа санеимаркуа сара,
Сгәаҕы шәашәакәа цхьоит.
Ускан уаргы, Ацсынра,
Хҕыцбагы хәхәрақәа ҕоит.

Убызшәада

Иалцит аамт ахыцша,
Ацсшәа тыҕеит сашта.
Уи галароуп есымша,
Даеа малкгы сашьтам.

Ан илҕызоуп абызшәа,
Иануцәызгы – уеибахеит.
Збызшәа зцәызыз ртызшәа,
Рызбахә уазны игахьейт.

Анцәа иситаз сбызшәа,
Хара ахызгы гахьейт.
Дырмит дцяршьоит омашәа,
Баграт избахәгы рхәахьейт.

Гәаҕрак акәа хантәшәа,
Хбызшәа хәхәра аргәахеит,
Хашцоз амра антәшәа,
Аергь ашәагы ххәахьейт.

Ианәххәагы – нас ишпа,
Шаҕантә ахра хәҕнагаз.
Хәхәра ашәа – хҕыгырта,
Шаҕантә ацсра хәцәнагаз.

Атəым бызшəала, хəгеиҗа,
Арт ашəақəа узхəару?
Сара еиҗасхəауеит еиҗа,
Убызшəа аныҗам – уеиқəхару?

Адунеиағ

Цьара асақəа еиғасуеит,
Ицшуп ажəйтəтəи абаашқəа.
Ахацəа хьзыла имфасуеит,
Ихьчоуп Ацсынтəыла агəашəқəа.

Цьара ахрақəа еитцасуеит,
Нас арфашқəа аатгылоит,
Ицьашьо ахатцара атцасқəа,
Ихəыцуа ашьхақəа нагылоит.

Хракағ абқəаггы тəфасуеит,
Уртгы еимаркуа хатцароуп.
Акымзарак башаза имфасуам,
Адунеиағ иҗоу цстазаароуп.

Ашəышықəсқəа рыцша асуеит,
Ацсны ахыб рзыхшəом.
Зны-зынла аамтагы хазцасуеит,
Ацсадгыл змоу дузыршəом.

Ауаа рразҗы тагəтасуеит,
Уи шапҗоггы инхоит.
Цьоукы башаза имфасуеит,
Цсадгыл змоу деиқəхоит.

Ачараҗны

(Таиф Ацьба игəалашəара иазкны)

Аены сыҗан Ацандара,
Саргы исахəан уаҗа ачара.
Маза гəыҗрак сыман даара,
Ачараҗны гəырҗа-ччаран.

Уахь снеиаанза абжьарак,
Сатцан схəыцра еидарак.
Ех, ишцастахыз даарак,
Таиф дсықəшəар хəа аиҳарак.

Сылацш ақəшəон уаҗа нхарак,
Уи дахьииз ифны, игəара.
Санын сгəырфə аграпарак,
Ачараҗны схəыцра гəаран.

Уаҗа гəырҗьаран, цсшьаран,
Аха сгəағьы акы еидаран.
Аха уеизгы гəыҗрак сыман,
Сыварағьы тыцҗгы нкылан...

Сара стәала, уи дгәылан
Аматц зуаз рапхья дгылан.
Сгәахәомызт ижә, иф,
Сааигәа дахыкамьыз Таиф.

Ус азәы ибжыы нтицеит,
«Еаанбзиала!» – атәца ситәит.
Таиф сгәеитәзаап харантә,
Ибжыы здырит абрантә.

Лапштцашәаран уи сызцәыртцит,
Гәыбған сзәтом сыхгы даара.
Ишпазури, схи-сгәы итымцит,
Таиф дшыкам Ачандара.

* * *

Уцәагәошәа збоит, аамта,
Аха есымша латцарам.
Хазшаз, разкы цәгья хаумтан,
Амарцья, насыпк латцала!

Гәырәа збахьюу сашта,
Шакантә лабжышла итәу.
Еихау насыпкгы сашьтам,
Ицкяз хажәәан уатцәы!

Ацбазы са схи сшатом,
Хзызшоу усгы мышгарам.
Аха зны-зынла хәршатом,
Амшгаә, цәгьаршәы, ахарам...

Уцәагәала, аамта, уцәагәала,
Саргы еилысхәоит смахәәа.
Сьдгьыл акәа итацсала,
Ахааназ имьзуа аәа.

Уи насыпла итахәхәала,
Аамта, ухаткы сагьцоит.
Анацәа агарашәа шәхәала,
Шәыхшара хтәеира иахьзоит.

Ашәарьцараә

Ашьха хауа хьшәашәара,
Схи-сгәы еимнадоит.
Сыкоуп сара цслахәшәара
Мацкгы сааеырбоит.

Абар, цслахә хәычык ацәаара,
Аха хахә хәычк лаешәан...
Иапсам абцяр атцхара,
Дгәаауеит Жәеипшьыркәан!

Сзырфызар, наф, ахара,
Аргама еилсыргеит:
«Дади хари, дадараа!» –
Уахынтә абжьқәа геит.

Мшәан, иароуми – «Дад Иуана»,
«Дад Иуана» рхәоит.
Уа шыжьуп, шыжьуп макъана,
Азагагы хәуеит.

Уақа ашас ашафы,
Амасабақәа ишоит.
Арфаш акәзар, санзырфы,
Ахьыр-хьыр иччоит.

Хазы ифыхоит ахра-баажәқәа,
Афахпацәқәагы зырфоеит.
Цъара ицәыртцеит ашьапажәқәа,
Сгәафы рсахьақәа зыфоеит.

Тынч итәома акацкацқәа,
Цъара «асалам» ртиуеит.
Ишахатуп ахра баашқәа,
Сара абрака сзытуеит...

Пицунда, Амзара

Пицунда, Пицунда – Ацсынтәыла абырлаш,
Ухьз гәакьатцәкьа – Амзара.

Сасгы пшәымагы изыршанхо рылацш,
Ашәа узысхәрц стахуп сара.

Санеилахо сусқәа сыерыларшә,
Лассы-лассы сзутаауам сасра.
Анцәа саргы данысхылацш,
Иацеипшхом сгәыграгы ацсра.

Игәанатап ибырлашу улацш,
Ишафәу сгәы атцысра.
Думоуп доухалагы ахылацш,
Избанзар – уатыцхауп Ацсынра!

Иуатәоу ашәа схәарымашь,
Цъоукы мариала хьзы ргоит.
Мамзаргы сыгәтыха сцәахрымашь,
Хәыцра цәулак сагоит.

Лытцшәада сгәыгра нцәарымашь,
Схәыцра сарцәауам бжеихан.
Уара апоетцәа уанрылацш,
Шьыри, са сакәыхгы Хаиам!

Пицунда, уара Амзара,
Баша узхәыцра сызхоит.
Усызбар бзиа сызхара,
Уигьы ашәеипш истынхоит.

Сызхылом сара атәым шыта,
Уаҕа сышыта занылом.
Сара, зхатәы иашытоу,
Атәым мѡа сзанылом.

Схы сцәызит, схы сашытоуп,
Зегы срылазѡар – срыцхауп.
Избоит сразкы сашатом,
Слахынҕта ақәыц сыцхаит.

Сразкы мариала сашытуам,
Схы сзымпцшаар – сыгәнахауп.
Смызырц схы санашытоу,
Сгәыҕра хракаҕ икнахауп.

Мышкызны ишәымбар сышыта,
Сымѡа нтәеит сшыгәнахаз.
Шәманшәалаз, иааиуа сышытахь,
Сыңсы ахраҕ икнахаз.

Хқытан

Цагәыргыа, пҕагәыргыа, –
Сқытагы ҕеиоит.
Хашытнахуеит хгәыҕра,
Хзыхкәагы ччоит.

Напыцкыа, шыапыцкыа,
Абыргцәагы халоуп.
Иатцоуп ламыс цкыа,
Ражәагы еинаалоуп.

Ахыцкыа, агәыцкыа,
Быргкгы хайныхәоит.
Еихәлацәом азә имца,
Доухала хныхәоуп.

Шыапыцәгыа, напхыцәгыа
Хқыта данаалом.
Ицкыоуп хзыхкәа,
Зыхәашь еилалом.

ѡ-иашак

Иҕазам ѡ-иашак,
Аиаша затцәуп.
Ирышытоу ѡ-иашак,
Ихата дтацәуп.

ѡ-иашак, ѡ-иашак.
Ирыцоуп цыоуки.
Ухатцоуп еиларѡашыа,
Ирзымхеит акы.

Армарахъ иашак,
Аргъарахъ – егы.
Сеидрушь сахъцаша,
Сеиларгеит саргы.

Q-иашак, q-иашак,
Ари – q-хафык.
Абзиара ианиаша,
Ихалазар фкык?

Мачзак хайтаир стахуп,
Истахуп мачзак хайтаир.
Хагракэа хафнутцка итцахуп,
Аха ицэыртцны иахиааир?

Мачзак хайтаир стахуп,
Истахуп мачзак хайтаир,
Хадэкэа хнапкэа ртахуп.
Хара халахеит ахаир.

Мачзак хайтаир стахуп,
Истахуп мачзак хайтаир,
Азэы ирцъара хафуп,
Аха еицэоу дахзааир?

Мачзак хайтаир стахуп,
Истахуп мачзак хайтаир,
Еигъу аамтак хазыпшуп,
Аха ахала имааир?

Амтақьақьаф

Сыбз ахьфнамтуа газас сшөымшьан,
Скэышра икоу зегы абоит.
Амтақьақьара – қабзхеит, сашья,
Убри азы сгэы цқьа цьябоит.

Амтахырхэафцэа ыкан есымша,
Рыфеидаз аныхаткэагы знапхоз.
Еиқэхеит урт иахъанзагы ршьа,
Рымрагы цхоит анкья ишыпхоз.

Омашэоуп ишыкоу урт рказшьа,
Италоит иулатцэан укэа, умагра.
Ичыдоуп убасгы рбызшэа,
Еиларфашьо ашкэакэа, агра.

Сшазар акэхап саргы омашэа,
Амтақьақьаф сыбла данаба.
Еигъасшьоит азэы снытцо сцэа,
Исхийкылар хэлаанза алаба.

Иашоуп ирхәо: ажәа – бцъаруп,
Нас зны азәы дурцъароуп.
Ажәа итнацоит амшын,
Аха ажәала ауафы думшьын!

Ажәа фызаз, уи иагъуцыз,
Аха, амарцъа, ихәырбгъыцыз.
Ажәа ауафы данархәыц,
Иахъзуп – еихнатцәеит ахәыц.

Ажәа ауафы дзымшато,
Уи есымша ишәартоуп.
Сара гәыграла сынхозар,
Сгәыгъеит ажәа стынхозар.

Иахъмырцшыкәа итцуа шака,
Уиакәхар сара сбака?
Ажәа – иреигъу ахамта,
Имчыдоу зәапхъа аамта.

Уажәы схәыцра сыжәлоит,
Саргы сажәа еыжәлоит.

Ахъыр-хъырхәа, ахъыр-хъырхәа,
Иаха ақәа ауан.

Атцыртырхәа, атцыртырхәа,
Амацәыс лакъуан.

Аеыр-еырхәа, аеыр-еырхәа,
Афәрқәа къасон.
Ахәыр-хәырхәа, ахәыр-хәырхәа,
Атдыхгы наскъон.

Атрым-трымхәа, атрым-трымхәа,
Ацәыкәбарқәа еисон.
Акыр-кырхәа, акыр-кырхәа,
Ччабжъқәакгы гон.

Абарт зегъы анынтцәа,
Ажәфангы еилган.
Иахъатәи сымш алахъынтца,
Иаха еилырган.

Афырхатца ипсыжракны

Ари лабфәабоуп, лымхатасым,
Сышьхақәа хәыцуа ипшуеит.
Арака атцәыуара тцасым,
Иахъа афырхатца дыржуеит.

Сгәыпшаара нақ снагәтасын,
Уажәы схәыцрақәа еихацсоит.

Ахатцара – иҕыцэаауа мцабзым,
Ацыцхькэа ськэа итацсоит.

Афырхатца итцэгуара қабзым,
Рнапы даньргылан дыргоит.
Ари алакэ аҕтэи жэабжыым,
Цсыуала «Азар» ашэа гоит.

Игылоу аҕы-ццышэгы мархэацым,
Уи агэалагы збоит.
Аҕы ццышэ апшэма дахьацым,
Ғтасла иаргы иагэырфоит.

Издьруеит иштцасым, атцэгуара тцасым,
Сьонутцка уеизгы схэьруеит.
Ифызцэа агэьпшаара зтцасым,
Ишьазы маза тоуба руеит.

Ари лабҕабоуп, лымхатасым,
Сьшьхақэа хэьцуа ипшуеит.
Арака атцэгуара тцасым,
Иахьа афырхатца дыржуеит.

Амхацьыр ихьлтцшьтра

Уара узхьлтцшьтроу, узқэашьу,
Иаадыргэьшьоит Апсны ахақэ,

Еиҕу иҕоу иарбан жэабжыу,
Уара ушьам дгыл уаназхьақэ!

О, издыруеит шгэьргьа-ччапшьу,
Ашьам-дгыл еиҕузеи, исақэ!
Зьдгыл гэакьа знасьп шэапшьу,
Уи азы имчыдоуп ашьамтлақэ.

Ацэеи-жьи псызар, адоуха шпашьу,
Зны ицэьртцуеит уи агэағь.
Амҕа аатызар, нас ушпацшу,
Апсадгыл уцхьоит: «Уааи арахь».

Арашь псыргьы, ипсуеит ишрашьу,
Иахьыҕоу афьзцэа меигзарах.
Атэым дгылағь зьзқэа каршэу,
Изырхэар ишьтахь – ацынтцэарах?

Ашэарта аныҕоу – ашьа шпашу?
Аға имоуп еита хгэағь,
Нартаа дуқэа ршьа цқьа зларшэу,
Хшьа иузахаршэуам акэарағь!

Атэым дгылағь аҕаца зҕаршэу?
Изухэои? Атоурьх агэағь.
Иҕоуп хажэа, хгэатца итаршэу,
Хадгыл, хабызшэа, хбирағь!

Есымша хшыџла узытхаџуам,
Зны шыаџџакгы уаџуеит.
Сазхыџыр саамџа зыџџарџу,
Зны-зынла гџаџџрак саџуеит.

Ихадам – упоету, ухџаџуоу,
Ауаџра даеакала иршџоит.
џуоуџы рхаџџџџа дырџџаџоит,
Аха рыџџабџ саџџџоит.

Сџаад мџа – лахынџоу, еижџаџоу? –
Еилыскаарџ сыхшыџ аеашџоит.
Хџы-џшак сшашџтам, амарџџа,
Ныхак аџаџџа сыџџуеит.

Сажџа насыџу, игџыџџаџоу? –
Схџыџра уазыруеит, сышлоит,
Анхаџы, зџаџра иазџаџоу,
Абар, насыџла дыџџоит.

Ауаа – инагам, инаџоу, –
Адураз шыџџраџы шуеит.
Апоеџ акымзџарак даџџаџам,
Апоеџ иаџџаџа дыџџуеит.

Ишџартџоуп сымџџџџџа еитџысхыр,
Ируам, џсаатџџас сырхџуеит.
Убарт ирсахџаџџо сызџыхыр,
Сгџырџа аџџатра сырхџуеит.

Ашыџџ сашџа сынџыџыр,
џыџ схџыџџаџа пыруеит.
Иџар угџыџџаџа упыртџны,
Усџан џџара убыруеит.

Ашџџџа џырбахџуеит игџылџны,
Ашыџџ азаџаџы хџуеит.
Иџода ашџџџа ирхыџџны,
Ашыхыџџа уахы ихынхџуеит.

Сгџааны сыдџыл саџыртџыр? –
Сгџаџы сызџџаџаџы хџџоит.
џџара сымџџџџџаџа шыџыџыр?
Уаџа уеизџы слахџуеит.

Алахынџџа

Апџаџџа реиџш хашыџџџџаџы мџасып,
Хџатџаџшып зны хџџџанџы џаџџны.
Аха азџымзџарак хадџылаџ хамџасџым,
Ханхом харџы азџџы хџџџџны.

Амџа сахьынзақәу идыдып, иқәасып,
Сыпнашәап анакәгьы цъара исыхъзаны.
Зқьы хкыла сымшқәагьы еитцасып,
Заагьы сгәыгра нак ибгәтцаны.

Сқьиареи ахәахәеи егъараан еиқәасып.
Аха сдоуха ацсы танатцы.
Идырцәауаз сымцагьы ґыщ инеиқәаскып,
Снеилап еиґа сгәыгра сапцаны.

Сымџан идыдуаз, иқәасуаз, ипшасуаз,
Сыблақәа сызхымтуа исґахәуаз асырхәы.
Лахьынцас исыґтам икәои саныршоз,
Избанзар исыхъзуп сара – Ауаґы.

* * *

Срылтцны сцоит са ағьалпалқәа,
Срылтцны сцоит амц, ухәан-схәан.
Избар сґахым амыргәапалқәа,
Дагьхәынґасшьоит аґаиуан...

Срылтцны сцоит са ахцарақәа,
Срылтцны сцоит, узцеи шәымхәан.
Срытцоуп схәыцра еидарақәа,
Макья сашәақәарґе ихәам.

Срылтцуеит сцоит аґта еикәарақәа.
Срылтцны сцоит гәыхәы, качбеи,
Сахәом шәааигәа, абарақәа –
Хазы исымаз са сдунеи.

* * *

Игьежбуажәа збоит адгьыл аблахатц,
Амшын хьтцуеит, ихынхәуеит агәы.
«Иазхоит, аус хәымґақәа шәырқәатц!» –
Бжык ытцыџуашәа иґоит ихазку.

Адгьыл шака ахәрақәа антцоу,
Аетцә реицш пхьазашьягьы рымам.
Аха макьяна зынзаск икәаратцом,
Амала, скалоит агәыграгьы ансымам.

Ишуеит уи, агәарахәа ишуеит,
Ишуеит цъара иахьяхьяа агәатцан.
Мышкызны хкәышхар хәа ипшуеит,
Икамлар уи ачҳара амтцәан.

Сара уи ачҳара, ачҳара сацәшәоит,
Икам арака акымзарак хәаадан.
Адгьыл сырґәыбзыцларц сымчқәа сшәоит,
Аха исылшои сара хлаҳәада!?

Акгы змам акы иқәашьхап,
Гарта змам иоуп игәнахау.
Ицсымтәра ижәлауеит ирфашха,
Хәыцра шахала дыкнахауп.

Акгы змам изы кашырроуп,
Иқәацәыжә ханушәа ибартоуп.
Иғәғәоу – гарта змам ишоуроуп.
Иґәацхәа игагагы шәартоуп.

Ачак-ачак! – дыргоит
Икыду ссаат ахыцқәа.
Саамта, акалашәа улагоит, –
Скылахомашь ухапыцқәа?

Макъана схы агәра згоит,
Ихъаазгом исылало ақәыцқәа.
Сызну сымфәагы сагоит,
Еибгоуп сгәәґы акәицқәа.

Ифызоу, ифызам – еилсыргоит,
Сдыргәакуам уаха ацхызқәа.
Шьта сахьфашьозгы збоит,
Измамда арака ацәызқәа?

Ачак-ачак! – дыргоит
Икыду ссаат ахыцқәа.
Урт саамта сдырбоит;
Инеихьеит жәфәан ахыцқәан.

Сара сымш

Сара сымш сацгәырғьон,
Ианыччатәыз-сацыччеит.
Сара еихау сақәгәыгуан,
Сзыхьязгы мацсымшьеит.

Сара сымш сацыфәуан.
Ацша хагагы сацкәашеит.
Ашәак сгәәґы итазыфәуан,
Уи анысхәа, сарлашеит.

Сара сымш сацгәырғьон,
Аха сызхара сзымгәырғьеит.
Сыхәра сымш иацзырғьон,
Аха атцәыуара сзымгәаґит.

Сара сымш сзылашон,
Хаала, ичыдаз шәахәала.
Уажәы лашьцарак унылашәан,
Уабацеи, сныжьны схала?

* * *

Напеибга, шыапеибга – сантәалоуп суардын,
Ианыстоит сымҗаду абарбалқәа рышьта.
Уала-тахыла сышьтытлар стахым,
Избанзар сызлакам адура сашьтам.

Испылеит амҗан сара афыртын,
Ғазны ацшақьалагы сышьтан.
Аха сара сгәы смышьтын,
Амҗа сануп, сгылауам азә ишьтахь.

Асы иналашәтын, иҒысхит сдәыкрын,
Апхынраз сара срызгагоуп адәышәтқәа.
Схьаақәа, сгәалақәа усс искрым,
Аччапшь рзымтәахуа ианызбо шәқьышәқәа.

Саргы кыраамта сылахь еикәын,
АиҗызараҒ «аиааира анырга» акәрышьқәа.
АдунеиаҒ есымшагы ассара адын,
Шәыссараз сара усгы шәыкәнысшьом.

Атәамбарагы цьюкы тцасс иркын,
Уртгы уашьта рыуаҒра цыркьюеит.
Аха уи азы сара ргәагы скым,
Гәаартыла ицқьюу сымаҒа дсыркуеит.

Напцәыраа, шыапцәыраа сырнызбар стахым,
Агәағаз сара гәагла сагырышьтам.

Ғауа, хтахы хдунеи ианакым,
Игәартан усқан игылаз зегь рышьтахь.

Напеибга, шыапеибга – сантәалоуп суардын,
Ианыстоит сымҗаду абарбалқәа рышьта.
Уала-тахыла сышьтытлар стахым,
Избанзар сызлакам адура сашьтам.

* * *

Цхызтцас сыбхаштыр, быпхыз сналашәап,
Снагылап бәапхьа, Сасрыкәа сакәушәа.
Лакәтцас ицахьоу хамшқәа бгәалашәап,
Нас сыбгәалашәап саргы слакәушәа.

Цәыз хәычтцас бсылазар, усгы изуам,
Сыбзиабара адоуха мца бнырып.
Адоуха цқьа акымзарак узазуам,
Баргы Ғыц ахы бнардырып.

Сыбзиабара – шәырым, иҒалашәа, иҒшәошәа,
Уи акымзарак иазымго мчуп.
Избоит саргы ацышәара сазыхиошәа,
Бышка амҗа сықәларц саҒуп.

Сара бымца аныскыз сгәалашәом,
Шьта уи адунеи иақәлоушәа збоит.

Скаларым саргы быцхыз саламшөо,
Саргы сыцхыз сақәтәаны сцит...

Итабуп сразкы, амыцхә сахьалакам
Сара, цәахәақәак еихьызшьуа.
Ашәак сымқыр, сгәы алакам,
Уи ауп сгәыграқәа еипызшьуа.

Сашәала шьхак ахь сыхәнарцу?
Сара скаршәра сызхоит.
Нас сашәақәа сымхәарцу?
Урт схәыцрақәа дырцоит.

Аха цьаргы сахьзыргам?
Уи иагьацсам, сагьашьтам.
Ибжьазуам акымзарак хьзыда,
Ашәа тахәуаз сгәы ашта.

Апоецәа дукәа рәацхьа,
Гәаныла есымша схырхәоит.
Импсуа рцәахәак санацхьа,
Аргама сыцсы ғырхуеит.

Q-жәларык рца

Аныла, абыла, сашьа,
Сара сдацқәа хазуп.

Qыцья сабдуцәа исылоу ршьа,
Гәыла-цсыла иразуп.

Сара сдацқәа шхазу,
Сихьыгәхәоит сабду Батақәа.
Насыцуп Ацсуара са сзы,
Иццәазам ацсшәаз сқәақәа.

Сара, өадатәи сабду,
Прохор, убызшәа сазхьысхам,
Исшьаму адгьыл сызқәу,
Абызшәа сымтцаргы срыцхан.

Иснырит Дырмит дышхартәроу,
Баграт дышхазыноу хазы.
Пушкин, Урыстәыла дшакаршәроу,
Уигьы дгәадуроуп са сзы!

Арина илеипшыз санду,
Асаз, Бабила Арымцха.
Исныруеит ллакәқәа закәыз,
Иахьагьы итаөуеит слымха.

Q-жәларык ргәыблра снырит,
Рыбзиабара гәык итазоит.
Рашәақәа рымчгы здырит,
Q-жәларык ражәаз сзытуеит.

Сара ѿ-жөларык сырцоуп,
Ари иреигу разкызар?
Ажөа санашьтоу уашьта,
Уигы Сасрыкөара иатөызар?

Акызатцөык, уи гөалазам,
Гөаги цөымгреи срыламхөзац.
Уи акымзарак илхаразам,
Сан сгарашөа ахылымхөац.

* * *

Ихақөжьюшөа збоит атоурых аңеыха-хахөқөа,
Аха дацқөак хакоуп цака хаикөханы.
Уа хахыкоу, цьаргы хзынахө-аахөуам,
Ишцастаху адөы икөлар хдацқөа еиханы.

Аха уиакара, уиакара амчқөа змада,
Шөазхөыц, хаатцысыр, ахахөқөа еилабгоит.
Схөыцуеит: хдуinei хамтас изыртада,
Хөыцроуп иахзынхаз, уигы еилыбгоит.

Амра лашара хашка изхьахөуам,
Ихьахөыр, ашьеи лашареи еилашөуеит.
Ахахөқөа рыткантө зны-зынла хахөхөоит:
«Шөшьа ацынхөрас, шөзы еилашөуеит».

Хрытатөоуп атоурых аңеыха-хахөқөа,
Икоуп иаххароу, Иисус дахнапхеит.
Ихашьаз нас атоурых ашьамтлахөқөа,
Аңьнышқөа ханыржьа, даргы «харгөапхеит».

Хакоуп, хака, игьацаша дацқөак,
Аха амрахь аңөыртцрагы хөцөшөоит.
Иахзымцөахыр ауаатөыөса хцасқөак,
Еитах хдуinei алыра хнахшөоит.

* * *

Нак хнышьақөа шьтата,
Сара азсара сгөы ахым.
Иахылааит адгылаө сшьаөа,
Уаха азсара стахым.

Уи са сакара зылшада
Колумб ихаангы схын амшын.
Схөартазма зыда, цшада,
Мра цеи-цеила сцөеижьгы шөын.

Ачныш ракөын хамөанызцөа,
Урт дрыцсахуан хкапдан.
Амц шөасхөом сара, аөызцөа,
Цөкөырцеи чныши хаимадан.

Абастәкья сгәы ахзыршәада,
Аҕба сталан сызцазом...
Нас сызкыда, сзыршәада,
Шьта сызцом, сызцом...

Исхәаргы сылшауеит ажәада,
Иазхоит, сажәагы җеит.
Издырда амшын ада,
Сыбжа азы атан ихәеит.

Җазтиуаз, налатан, рахәтиаа,
Гәыла, пхәыстҗас, сшәиуеит.
Каңдантҗас иамаз «Махмадиа»,
Дсымазар, ацслымзраҗ дызжуеит!

Гәли Кычба илызкны

Гьечаа хьызкамшәа дуқәа ртыпҗа,
Бара, урт рахкәажә Гәли Кычба.
Аибашьра иацума ахаангы лыпҗа,
Маза акала бгәы бкычлап.

Гәакреи лабжыши бара брызмышрәеит,
Аибашьра ацасаз ибуашәа ашьа.
Бгәы зыркәандашаз ашәакгы сзымхәеит,
Аибашьреипш, уигы мариам, сахәшьа!

Бәапҗа гәаныла есымша схырхәоит,
Анацәа шәызхәыцра са санташәо.
Снапшын, агәырҗа бнапала ибырхәоит,
Быршазар акәхап бызшаз омашәа.

Гьечаа хьызкамшәа дуқәа ирхылтҗыз
Иахьагы ицъасшьоит сара бказшьа.
Анацәа, згәырҗа згәы изтымтҗыз,
Ибуазар убарт рзынгы бшьа?

Аибашьра шәипҗхьыз ду аңыз,
Анреи аҗареи – насыҗаз ишоуп.
Амшкәа ибызшо агәырҗара бзацыз,
Гьечаа ртыпҗа – зеггы бхәхәшьоуп!

Вахтанг Ацҗазоу изкны

Иҗоуп ажәла Ацҗазоу,
Рыжәла Ацсынтәылан имачуп.
Иҗоуп иҗанатц ишыбзоу,
Рапсуара қаруоуп, шәтуп, икакачуп.

Знапы кәзоу, зеггы злоу,
Рыламыс қәацом, узахом дацла.
Ауаҗраз урт зеггы змоу,
Хьаауп, иахьымҗиауа, рмачра.

Ауафраз ацсыцкъара зхоу,
Зхатцара узымго хәагәыжъла.
Сөыза Вахтанг дназлоу,
Ишпастаху ифеаларц еиужьны.

Цабыргуп, ахы хәычуп,
Аха уабахәо акапан.
Саазқөылаз рызхәыцра сафуп,
Саргы схаа сакакан.

Инхафу, ипоету, иеказоу,
Рсиа сқьаад ианзалом.
Вахтанг, зажәа иазказоу,
Мшыннырцәтә угәырфа узаамлан.

Аехәацхьызкәа

Аехәацхьызкәа рфәархеит са сышка,
Зхытратцас, – сызлакам, сызлакоу.
Зынгы сиеицшыртәуеит Сасыкәа,
«Исеицгу ахатца дабакоу!»

Садыркылоит зны са сышьха,
Аха уи ақәцәанза сабакоу.
Аехәацхьызкәа сызрыуам измыжьха,
Ҳаи, анацъалбеит, хашпакоу!..

Иахъа сахдырхәхәоит Кәтышьха,
Уатцәы сышнеиуа – Ерцахә.
Аехәацхьызкәа сфәтәоит ирфашха,
Ихышхытәоит икәашза ршәах.

Исхәашан саргы шәа шәышка:
Икамлои шыта шәаацсазар?
Еихабык дшәоур са сышьтахъ,
Убаскан сшәырехәа, сацсазар.

Ақәцарей ахатцарей

Иртахуп, даараза иртахуп,
Цьоукы сара сгазатарц.
Лассы-лассы рылацшгы схуп,
Хазы афәапагы сфәзарц.

Ифәацхъа схырхәарц стахуп,
Сахымшаз Ҳазшаз сгазаны.
Афәапоу? Сыбзгы хуп,
Иагоит ахәыц еифәтәаны.

Иртахуп, даараза иртахуп,
Схақәитра ркырц ишьаҳаны
Ҳазшаз, фәацхъа – итабуп
Сахықәым сдуinei сфәаҳаны!

Сиааираггы кѣпарала ирхауп,
Икоуп цъара-цъара санатцахо.
Еихаггы агъама хаауп,
Акѣпараѣ ашышьыхѣа уанхатцахо.

Атама шѣтуеит
(*Борис Кацъаиа изкны*)

Еиташѣтуеит, аѣыза, утама,
Иѣалоит убас умаахырггы.
Даѣымхѣакѣа узыхъ аѣамѣа,
Дрыцъап азѣы днаѣхырггы.

Икам уаѣа даѣа мѣа,
Еитцых шыта ужѣѣахырггы.
Цъара зхъамцшкгы уахаѣа,
Ажѣѣан агѣы аанартырггы?

Икоуп цсра зкѣым ацѣаѣа,
Зегъ зырцхо, ихътакырггы.
Адоуха иамазам хѣаа,
Макъана уаццалап акырггы.

Ѣадхъа ухѣыцраѣа таѣа,
Дунеик хара уагазарггы.
Ишѣтуеит утама есуаха,
Ирыцъауп баша иканзарггы.

Ахѣрашѣа

Ахѣрашѣа змада са сыда,
Сыхѣрашѣа шыардаза зхытцауа.
Адггылаѣ агѣырѣа зтахыда,
Аха агѣаѣкраѣа хѣдыртцауам.

Шаѣаѣы рыхѣраѣа ургъазеи,
Сыхѣрашѣа, сыхѣраггы зыргъаз.
Шаѣаѣы умчала еикѣахазеи,
Зыѣоны, зшыамдггыл иахъяз.

Сыхѣрашѣа ахѣраз ихѣыцуп,
Аамтаѣа иргѣылсны иаауеит,
Сыхѣраѣа ангъоуггы исыцуп,
Сгѣаѣы уи абжыы саѣауеит.

Ас еипш ахѣрашѣа змада?
Апсуа. Уаѣа азѣггы.
Рапхъаза ахѣрашѣа зѣада?
Уи сизхѣыцуеит сарггы.

Апцѣаѣа

Есѣны сышытаѣа дырхуп,
Имоузеи усс уаѣа.

Уи сигарц итахуп,
Илшозеи еигъу ацсцәаха.

Сыңсы цъара итцәахуп,
Дыкам уи ибара хәа.
Ацсцәаха ихапыцқәа хуп,
Хазы икәнуп иахәа.

Сара анхара стахуп,
Анхара стахуп ағъарахәа.
Зегъы сылацш хаа рхуп,
Исымам цъаргъы гәнаха.

Хазшаз илацш хаа схуп,
Издыруеит сышиимто дга хәа.
Сара Хазшаз ситакхуп,
Итцегъы насыцла унха хәа.

Ацсцәаха, икызшәа сыфәы,
Давсуеит лассы-ласс сыфәны.
Сыфәны – сара исбаагәароуп,
Ацсцәаха, башаза угәароуп!

Ацсны Афырхатца
(Салыбеи (Ака) Арзынба ихъзнызәылоит)

Иахгәалоуп зегъы хара акака,
Аха икоуп зегъы иреицәоу:

Ацънышқәа дахцәыргеит Ака,
Анапы къашь – агәнаха изгоу?

Сгылоуп салацшуа Акәа,
Икнахау хбирак ауп ипшьоу,
Хбирак цшьа, хбирак убрака,
Ака ишьа цкъагъ зхьыршоу.

Икоузеи? Адунеи еилагама?
Мамзаргъы хара хаилагоу?
Аәстаа даххыччоит аргама,
Харгъы уи игәра хгоу?

Иахцәызуеит есымша хара акака,
Хацсы еипш хгәы иафәхароу,
Ах, Ака, уара Ака,
Хцәыз цшьа, адунеи иакароу!

Иахгәалоуп зегъы хара акака,
Аха икоуп зегъы иреицәоу:
Ацънышқәа дахцәыргеит Ака,
Анапы къашь агәнаха изгоу?

Ханықәып хадгъыл цшьа, хныха,
Хтцеицәа ршьацқәа зхьыршоу,

Икам уи адаггы цсыхэа,
Ихамои уи атцкыс ицшьоу?!

Ханықэып қадгғыл пшьа, хныха,
Қдаракэац қдынць қазкэыхшоу,
Қакэшарггы адунеи ду атцыхэа,
Ижэдыруаз, уи ада қшыбжоу.

Ханықэып қадгғыл пшза, хтэыла,
Қарнықэып қапсуара, хтас...
Иатаххар, ишахахьчо гэышпыла,
Қдынць азэы данацрас!

Ханықэуп қадгғыл пшьа, хныха,
Қтеицэа ршьа цқя зхыршоу,
Икам уи адаггы цсыхэа,
Ихамои уи атцкыс ицшьоу?!

* * *

Схаґаггы зны сыпшан,
Сырґахэуан ґахьхы ахрақэа.
Иатастцом – рхы тыпшшан...
Исныртцон цьюкы ахэрақэа.

Қамтас Анцэа игэы сызшан,
Сцон сгэырґа сeamтaкэа.

Сара убасқанггы сыпшьан,
Сцомызт рыцқак дгэамтaкэа.

Иабақоу схы-стцыхэа пшаам,
Срышьтам, ҳай, ахамтaкэа!
Аха изыхьзым – изыпшам,
Ирызгом рдырга гэартaкэа.

Хызла уртггы цқя еикэшэам,
Ицо абри гэамтaкэа.
Ех, рґапхьа ҳуалқэа шэам,
Қарцэызгаз аамтa шэартaкэа.

Жэґан ахь шэхал, шэымшэан,
Урт рыцсы шэылазар, апқакэа?
Сапыртцит сыдгғыл сгэы пшаан,
Ирхаану шақа гэақрақэа!

Разкыс убас са исызшан,
Сцоит схьаақэа шэамхэакэа.
Сара уаха сшэымпшаан,
Срылоуп ажэґан апстхэакэа.

* * *

Бымца сыцрамсуа сықазма,
Сахьтэаз аччахэа сбылуан,

Сахъашьуаз хъаас исымазма,
Сцатхъ џацхъа исыртџуан.

Сгџырџа хъаас ибымазма,
Бахътџаз акыр-кыр быгчон,
Аццзараз ибымазкуа дыказма,
Атаца ба бакџызшџа блашон.

Са сзыхџа уаха крџказма,
Сганахъ зны-зынла быццуан,
Уи акџын хџшџыс исымаз хџа,
Сара еиџа-еиџа сашьуан.

Бара сара саха бымазма,
Биетџџахџ цџара илашон,
Адунеи сшыцџџу хџа быказма,
Сара ус баша схџашон...

Аибашьџы ишџкџы

Ицхъеит ахызатџ сгџџџы,
Исышџымтџан гџыбгџан.
Сышьџоуп Ануаа рхџџџы,
Сатабымтџан, сан!

Сара сызхъымзџаз хџатџарала,
Сџызцџџа инарыгџап.

Сеилукаарым даџакала,
Усмырцхашьеит, саб!

Бымтџџыуан, нас, благџырзышо,
Сбыкџџышџоуп, сахџшья!
Ахџатџароуп адгъыл зырпшџо,
Ируп саргъы сшья!

...Адгъыл хысуан, имацџџысуан,
Арцџыс дшьябон,
Амырхџџага илакџысуан,
Ашьхаџџа цџабон.

* * *

*Апоет, апатриот иаша Родион (Кури) Цџџыцџба
игџалашџара иазыскуеит*

Ицсы ихытџуан апоет,
Сара сшџџазызон.
Имиц иашџџџа нхеит,
Урт срыхзызон.

Ицсы ихытџуан апоет,
Дунеи ссирзак дшџалаз,
Ишызбоз ашьхаџџа шанхеит,
Иуазыруан ацшџалас.

Ицсы ихытцуан апоет,
Дунеи дуззак тахон,
Аха даеа дунеик,
Аарцәка еиқәхон.

...Имчыдан амра ашәахәақәа,
Еиқәын ажәфан алахь.
Аха апоет ицәахәақәа,
Ицсы наргон амрахь!

* * *

Сгәыграқәа сымшқәа ирыцыцсуеит,
Аха сыкоуп, сеиҥақәпоит фацхья.
Сара сымчқәа ирыцыртцоит,
Ацеимш игылаз иахья!

Схәыцрақәа ашәақәа рылысхуеит,
Икоуп исылшогы макья.
Ацьныш доухала дцырсхуеит,
Ашьыцфы, хара унаскья!

Сыдгьыл ақәыцқәа алысхуеит,
Афызцәа, шәнеиларц пхьяка.
Ақьяақәа амфақәа рзылысхуеит
Ахахаира, амарцья, шәеиха!

Сызтахым цьюкы стәылырхуеит,
Иркыхуп ижьякцоу реиха,
Сымариа роур – спырырхуеит,
Аха, ақьяақәа, шәыкоуп реиха!

Сыдгьыл, сгәы узыбылуеит,
Нас сыцсы улахоит еиха,
Сфызцәа, сгәы шәзыбылуеит,
Сыцсыр, зны, Азар ашәырхәа!

* * *

Сыказам, сымнеизац сыфныка,
Уи аахыс сышлацқәа рызхаит,
Хгәыла зҥаб ицәырымтцуаз адәныка,
Хатца дышцазгы сахаит.

Иахья ашьыжь санҥыха,
Сахышьҥаз сгәы неилыпсааит,
Сабылуан иахатәи сыгәҥыха,
Гәаныла сқыҥа саҥааит.

Ашҥакны ихәыхуеит хәыхәа,
Сабгы ашьхантә дылбааит,
Иазгәартцит нанхәатәи аныхәа,
Зқышықәса аҥа-маҥа калааит!

Ахэычқәа ирымахым псыхәа,
Иангараз иацы акэын – ирызхәит,
Еизыргоит акәарцмарц, абыца,
«Абарбанцәиа» еикәырцоит, ахахәит!

Интәом санду ллакәқәа ртыхәа,
Сара сылацәа нтааит,
Избоит Нарт Сасрыкәа,
Нартаа рашта ду датааит!

Шәарта хәа акы ыкам, хәгеита,
Икаххаа хамшқәа еилгазар.
Хгәыграқәа хәрғыщып еита,
Кәицкәак хгәатца итахазар.

Хәпылап хәапын-хгәыгырта,
Азынтәи ачыхқәа хрыцәцазар.
Хәпылап, ааи, нас ишца,
Уахынла хатцхкәагь тәцазар.

Илашоит, абар, аоната,
Уака ахысыбжыгы газар.
Еихаччоит абгы илакта,
Хатцарпыск хадгьыл датаазар.

Иканаршөит амра ашьялта,
Уи уархалны иқәнатцазар.
Ихароуп саргы суахта,
Сгәырғын ашәагы сзаптцазар.

*Машәырла итахаз апоет Владимир Маан
игәалашәара иазкны*

Бзи ибон адунеи,
Дгәырғын уи дахыкәыз.
Дрыбжъан апсреи абзареи,
Аччацшь хаа шиғыкәыз.

Аламыси ауаөреи,
Ныхан, уи дызныкәыз,
Аха ахәахәа, апаршеи,
Ипылон уи дахьдәыкәыз.

Ицсы ажәфан ахь имцеи,
Иқытахь амәа дшыкәыз.
Азәы агәнаха имгеи,
Машәыр, шәипхыыз укәыз!

Сара схәыцреи сгәырөеи,
Ааи, Володиа, урыщуп.

Икоуп уажәеи уцәәхәеи,
Егьырт зегьы пхызуп.

Аныхәазы

Гәыргъароуп аныхәәқәа ирыцу,
Ашықәс ҕыц, нас Қырсә.
Шәгәыргъара агәыргъарақәа рыццо,
‘Еаанбзиала шәнеила, афызцәа!

Гәырфак, гәалақәак ирыццоу,
Назаза шәгәатца интыццуа.
Ҙазшаз шәгәы хәашьқәа ирыцқьо,
Ирну ахәрақәа рныццуа.

Шәцо шәышцац еипш шәшыцқьоу,
Нартаа рықәрагьы шәхыццуа.
Ахаан шәаамтагьы мтыгьуа,
Шәыдгьыл шәышьтақәа анымццуа.

Ижәбо азымфасгьы шыццоу,
Шәызқәу насыц мфа нымццо.
Шәхәыштаара амцагьы мыццо,
Шәашәа арахәыцқәагьы цымццо.

Гәыргъароуп аныхәәқәа ирыцу,
Ашықәс ҕыц, нас Қырсә.

Шәгәыргъара агәыргъарақәа рыццо,
‘Еаанбзиала шәнеила, афызцәа!

Сашәа

Игыламзар ууа-утахы,
Узцома арака бҕацтәада.
Ихамазам, о, уи ахы,
Ушьтыц, сашәа, узеицәада!

Еилоуп цьоукы лабахы,
Урт реимак зыхкьада?
Сашәа, угәалақәа тәахы,
Ацсымтәра шакафы акьада!

Мчыла ихалаз ахәы,
Шьхақәцәан дхало дызбада.
Дхамоуп хара ханцәахәы,
Сашәа, унеила цыргәада!

Иссируп хадгьыл хазқәу,
Аламыс анҕыхо хәхәарада.
Сашәа, ура уызкы?
Ауафра! Атынчра! – хәарада!

Ацсадгьыл

Ацсадгьыл – уаф дызхымло қыптажәым,
Ацсадгьыл – ақәақәа икыдыртцо хьатражәым.
Ацсадгьыл – амџа ианыжъллоу қыдбажәым,
Ацсадгьыл – аамта иархаз матәажәым.
Ацсадгьыл – амџаныфа зтарто хәырцъаным,
Ацсадгьыл – қыафшақә еинырқьо фырцъаным.
Ацсадгьыл – атцәы згәыларто хампалым,
Ацсадгьыл – ахәычқәа «злахысуа» хәымпалым.
Ацсадгьыл – абхәаса ифәло какалым,
Ацсадгьыл – еигәыдыртцо малым.
Аха избо? Избо цъашьахуп:
Цьоукы уи сымакра иафуп!

* * *

Сышьтахька азарақьа ацәеипш,
Икапсоуп иреигъу сышықәсқәа.
Сазхәыцуа сыказма спеипш,
Жәџантәылахь сыргон сымшқәа.

Сычкәынан саргы уара уеипш,
Ихәаадан есқьынагь сгәыграқәа,
Ишәтит уашьта схахәгы абхәасеипш,
Ихьантоуп атыць еипш схәыцрақәа.

Аха схәом уеизгы алабеипш,
Алаба аныхәа, ипцәоит.
Сеихытаруа скамлар азахәеипш,
Сыпстазаара убаскан инцәоит!

Ххәыцра адакьа

Ихәкәшәон ачаи акакалқәа,
Ифәххуан апхынраз абгы,
Иахфартдон шыыбжәон акәакәарқәа,
Ачаифыхцәа хрылан харгы.

Ицәажәон ауаа барбарқәа,
Ирхәон аизараф даргы:
Шәхандеила, ипцхартцәан шәмахәарқәа
Шәхандеила иахьагы, уатцәгы.

Ишықам хтәылаф агарқәа,
Гәалак шрымам азәгы,
Хтәыла аус ду апланқәа,
Хашрылоу, хашрыла харгы!

Интәомызт уахынла хгәал-палқәа,
Иаххәомызт ицәырган цьаргы,
Цыпх еипш икылжәан хқалпадқәа,
Ашколаф хаймаадан уатцәгы.

Еиужьуп иахъа уи арадкъа,
Еиужьуп, арахә тахәуеит,
Срызхәыцыр ажәытәтәи хпарадкъа,
Срызхәыцыр, сылагырз аауеит...

* * *

Ашьа анухәа, икатәазозеи,
Ауаа рцәа итазазозеи!
Шакафы бжъазуа хъзыда-пшада,
Адуinei, абас узшада?

Хазшаз иакәзар, иқәызбода,
Аха хусқәагы зызбода?
Ауаатәыфса абас хазшоузеи.
Хадгъыл хшьа захьыршоузеи?

Шьта хгәакрақәа ирзырхазар,
Кәышрас иахшьо хгазаразар?
Лассы-лассы ххъаакәа хрытәхәоит,
Шьала иаагоу аныхәа хныхәоит.

Хәиғыхоит хәимак атызшәала,
Хцәажәар атынчра бызшәала?
Ухатцазар, угәы умышьтын,
Илаҳтоит уеизгъы афыртын.

Хазымпшызар итцегь ағәтә-лакә?
Уигъы ахылымтцыр ацшатлакә.

Сымѡа

Разкык схы ацәганы,
Саңьал сахьцошәа збоит.
Сымѡа агәра ганы,
Сыкоуп, макъаназы сцоит.

Сгәығра шылатцас илаганы,
Ахырг хазы икацсоит.
Даутцас рыбжьқәа рганы,
Цьоукы хәыхәтцас иаапсоит.

Саауеит ацшатлакә сыхганы,
Сгәығра амахә тысуеит.
Исфьтцшыуп суафәра еибганы,
Ишьтастцар, цсаатәтцас сыцсуеит.

Ицахьада атәыла рбганы,
Сыжәфангъы аптақәа хчылоит.
Сымѡа анынтәа, сханы,
Бақатцас сыламыс сыхчнылоит

Аамта агэхьаагара

Ашәа хәо сытцахуп ҳаккара,
Уаҕа, ахәаса шәтқәа ахькацсо.
Хазы ишәахәоит хқәара,
Ишькыруа акалмахақәа зтапсоу.

Ашыкыбжь ықәшуеит хгәара,
Ахәычқәа шыоуа иаапсом.
Дкьяасуеит игароугы агара,
Цсаатәқәак жәәанаф еисоит.

Избоит ишаамтоу анхара,
Саб аңыкәреи леитцоит.
Дцәагәоит дхыланы агъара,
Ацәқәа срапгыланы сцоит.

Срылоуп схәыцрақәа рыцхара,
Ицахьоу саамтахь снаскьоит.
Аха ажәәан ахь сызхалом,
Баша сымтәыжәәақәа скьоит.

Аетцәақәа рқәа

Кәашароу, илеиуоу рқәа,
Жәәанаф аетцәақәа еилыхоит.

Издыруеит иштынчым агәқәа,
Саргы хәыцрақәак сыхоит.

Кәашаразар, гәыргъароуп,
амарца,
Егъаурым сахзынамзо сасра.
Кәашарала, аетцәақәа,
шәытхацяла,
Жәәанафгы истахзам апсра.

Етцәақәак зфү «кышьмеироуп»,
Иашьтоуп егырт еицрыхәхәа.
Аха тәака имлеироуп, —
Исызхап сара ршәахәа.

Илеиуеит аетцәақәа рқәа,
Аха ажәәан харазоуп.
Ихытцамашь уаҕагы азқәа?
Схәыцра алахьгы баазоуп.

* * *

Ауарба шәшьырак ухатәар,
Ухы анубо акалашәа.
Истахуп убасқан унатәар,
Еицәоу шыкоу угәаларшәа.

Хэыцрак ҳафоит есаашар.
Уаҳа уск ҳамамшәа.
Адуinei еимдо упшаар.
Иҳаицәоу азәы даламшәа.

Иаҳнатои ҳхы ҳжбалар,
Ҳдунеи малырк амамшәа.
Башаза ҳгәы пжәалар,
Иаҳбахьоу бзиақ ҳгәаламшәо.

Ауарба ашәшьыраггы ҳахца,
Ҳдунеи ҳақәпшлап Ҷыцны.
Ҳаерымто ҳхәыцрақәа ртцаа,
Ҳгәыгра ҳафалалап ҳашәтыцны.

* * *

Акаҳара, нас еиҗа агылара,
Седрушь исымоу шаҗа цәыз.
Сымч ақәымхар уаҳа ажәылара,
Иааирақгы наламшәо сыцхыз.

Саныкоу Ҷапҳа сышкаҳара,
Амчаз сгәыграггы аңыз,
Сгәы, инагза саҳәара;
Исоумҳәан – ақәпара уаҗәытц!

Исыт ацстазаара агәаҳәара,
Исылшо еихамзааит атәыц.
Амца еиқәылоит аччаҳәа,
Цьара итәахызар акәиц.

Итәуп адггылаҶ гәнаҳара,
Ацьнышқәа, сыдггыл шәапыртц.
Дынцәоуп иашак ҳазҳәара,
Ҳгәыгра шәалҗамрак анцәыртц.

Слахьынтца

Ацсадггыл ахьсымоу сазцагьоуп,
Измам шыкоуггы хашәтца,
Сыцсадггыл сара исызгәакьоуп,
Ицшьоуп, абзиабара амца.

Иаасымхәеит, аҗара сымшәеит,
Ҳазшаз исзалихыз тыцуп.
Сзыцсоу аамҗа ицнашәеит,
Сыцсадггыл ахьсымоу – насыцуп.

Тыстдас сытра сыхтәалам,
Сыдггылаз есымша сықәпоит.
Изжәуазар зны-зынла ихтәалан,
Ишпазуеи, ҳшьа-цқьа катәоит...

Ацсадгьыл ахьсымоу сазпагьоуп,
Сара ыыгэгэала сынхоит.
Сыцсыргы, цэеижьуп инаскьарго,
Сыцсы назаза еикэхоит.

Сара сицуп Моисеи

Мал хэа исцэызуа ак сымам,
Сөашьар, исцэызуа схоуп.
Гэыгра хтакыртак ансымам,
Сыжэоан, хыбрас усхоуп.

Маанала иныкэо срылам,
Убриазы зынгыы сзатэуп.
Ишпазуеи, ыыстаарак сылам,
Доуха цкьала стэуп.

Азэгы имфа сапгылам,
Схата сыламыс сыпгылоуп.
Арака ацкьара узапгылар,
Аеыхэа-шькыл уангылоуп!

Сара ахаангыы исымам
Фызцэас качааи бгассеи.
Сағамыз уғапхьа, стэыла,
Сицуп макьана Моисеи.

Ирхаштит хқытақэа ауардын,
Адоумбеи иафызаз акамбашьқэа.
Мшэан, даеакы стахым,
Иабакоу хеыхэақэа – храшьқэа?

Ирхаштит хқытақэа афырпын,
Акэапери зхыршэлаз азыхьқэа.
Иахантэарак ахэыцра сағын,
Сгэағы еикэылауан ачыхьқэа.

Ирхаштит хқытақэа адырдын,
Убас хазы адырдха.
Дыкам хажэабжьхэаф Дадын,
Изхэода алакэқэагы уаха?

Иқэасит, амш аадыдын,
Идыдуазар, шыри, мышрақэ?
Хамгааит аамта афыртын,
Убас хқытақэагы рхақ!..

Исархэоит: «Уаангыл, уеыртынч,
Узлоу зегы ухы рынраала.
Афны угэаны уака тынч,
Ифла нас уажэеинраала.

Ухы умыреыңын, ирдсыге,
Иҗоу зегы урыхнымхалан.
Убриала угэгы ртынч,
Уакуа уҗам усгы амла».

Сара исабжыау абас,
Избоит гагатас игылоушә.
Ишуа ашы ацынхәрас,
Рдақәа азы рылоушә.

Сықәпалароуп сара уафтас,
Уалцшыак сывамкәоу абра?
Анцәа сҗоумтдан гагатас,
Сыҗанатц сағыз абылра.

* * *

Амчи ағарей снырмыжыт,
Сара урт нысхызшә збоит.
Цьоукы ргәйтцәкәа карыжыт,
Уразтаар, рықәрагы рзоит.

Сычкәынра амца сыхсыжыт,
Иацәынхаз кәицқәак еиқәуп.
Ирейгыз саапынгы нсыжыт,
Иаацсоу мтцәыжәәқәак сыркуп.

Ацырра збахьада еиужыны,
Ушцо ажәфангы нтәап.
Мышкызны ара зегы ааныжыны,
Умцаргы – иуама Анцәа!

Сусқәа еилатата, еиқәыжыны,
Устәкәа сызцома лассы.
Ихааза сыблақәа наухыжыны,
Сыцсы угәағы инхароуп, Ацсны!

* * *

Изхәада аамта сыңнашәоит,
Схата аамта цысшәоит.
Уи еуыратцас аеашәоит,
Аха зынгы иснышәоит.

Нас өапхәа ағаршәшәоит,
Еитәх идәықәлоит инткәа.
Цьоукы уи ахыцша иацәшәоит,
Дубап иаго агәйткәа.

Аамта сашьтоуп, сеысшәоит,
Уи ағәра скуашәа збоит.
Аамта ацәқәырца сеапысшыеит,
Нас ахәрагы сыннатцоит.

Аамта сзахьымзо ицоит
Аха амѡа нтѡара ақѡым.
Саргы сыѣѡара ааигѡахоит,
Сзызку сзахьымзаргы хақым.

АХҚѡА

Апоезиа угѡатца иѡазар. <i>Сергеи Зыхѡба</i>	3
Кавказ	12
Агѡала.....	13
Адѡыпсшѡақѡа.....	14
«Зыбаѡқѡа зѡыласуа аѡы-ласқѡа...».....	14
Азѡшра.....	15
Аелегия.....	17
Ахѡыцра.....	18
Ахьышьтрахь.....	18
«Хаишьцылазшѡа збоит, игѡакьоуп...»	19
Ашѡа ду стаѡшуеит.....	20
Икѡымпылза адунеи ду ахсаала	21
Сразкы аччабжь.....	21
«Сымш ѣырѡасуа алаѡѡа еикѡыпсцит...».....	22
«Сгѡырѡа акьаѣ сшѡыхны...».....	23
«Зынгы агѡажьра ѡара иаѡчыѡоуп...».....	23
«Сгѡаѡазарѡ анахѡѡоу, аха сангѡаѡам...».....	24
«Иѡоу маѡым, зегы срылазар...».....	25
«Сгѡы, уаапсазшѡа збоит...».....	26
«Аѣара бзиоуп, ѡѡараѡа...».....	27
«Азын мшы агѡазы...».....	27
«Дсылабжьон сара амаѡагьа...».....	28
Амѡа	29

Адсны атцеи ду.....	30
«Схэыцра тынчи ацшагьи...».....	31
«Лассы-лассы ачыхькэа сыхьзоит...».....	32
Аамтеи апышэареи.....	33
Аеы-ласкэа.....	34
«Сыкоушэа-сыкамшэа анхара стахым...».....	35
«Имшазо атцхкэа сымоуп...».....	36
Поетессак лахь.....	37
«Искыр бнацэкьара пшқарахкэа...».....	38
Ахацэа.....	38
«Сышыкэсқэа, шэысхысит суантаны...».....	39
«Инарывтцит ацстхэакэа ркалт...».....	40
«Хэыцра пша зхьымзазо...».....	41
«Ахьта сакит, ахьта...».....	42
Ссызцэакэак.....	42
«Сара сгэыроа чуан счачон...».....	42
«Ихагаха игэароу ацша...».....	43
«Ашэт еипш шэтыхакгы хэхьзоит...».....	44
Аицэажэара.....	44
Гэбаадэытгэи апараолимпиада – 2014.....	45
Ахақэйтра Аштаф.....	46
Абыжбатгэи сжэаба.....	48
Адоуха сныхэоит.....	49
Қылышьбеи Чачба изхэыцра.....	50
Афырхатцараз ажэа.....	51
Абас узшада?.....	52
«Сшьамдгьыл, угэалакэа рацэахеит...».....	53

«Арака ухшара хауп зеггы...».....	55
«Ицамашь саамта, сыцшатлакэ...».....	56
«Цьара бла кэандакэак убашам...».....	57
«Ифеацтэеит, азын, уцхьарца арахэыц...».....	58
Аамта.....	59
Апоетцэа.....	60
Убызшэада.....	61
Адунеиаф.....	62
Ачарақны.....	63
«Уцэагэошэа збоит, аамта...».....	64
Ашэарыцараф.....	65
Пицунда, Амзара.....	66
«Сызхылом сара атэым шыта...».....	68
Хқытан.....	68
Q-иашак.....	69
«Мачзак хайтаир стахуп...».....	70
Амтақьақьаф.....	71
«Иашоуп ирхэо: ажэа – бцъаруп...».....	72
«Ахьыр-хьырхэа, ахьыр-хьырхэа...».....	72
Афырхатца ипсыжрақны.....	73
Амхацьыр ихылцшьтра.....	74
«Есымша хшықла узытхацьюам...».....	74
«Ишэартоуп сымтэыжэа еитцысхыр...».....	75
Алахьынтца.....	75
«Срылтцны сцоит са ағьалпалкэа...».....	76
«Игьежьюажэа збоит адгьыл аблахатц...».....	77
Анатра.....	78

Адгьыл.....	79
«Акгы змам акы икэашьхап...».....	80
«Ачак-ачак! – дыргоит...».....	80
Сара сымш.....	81
«Напеибга, шыапеибга...».....	82
«Пхызтцас сыбхаштыр, быпхыз...».....	83
«Итабуп сразкы, амыцхэ сахьалакам...».....	84
Q-жэларык рпа.....	84
«Ихақэжьушэа збоит атоурых ...».....	86
«Нак хнышьақэа шытата...».....	87
Гэли Кыычба илызкны.....	88
Вахтанг Ақхазоу изкны.....	89
Аехэацхьызкэа.....	90
Ақэарей ахатцарей.....	91
Атама шөтуеит.....	93
Ахэрашэа.....	93
Ацсэаха.....	93
Ацсны Афырхатца.....	94
«Ханықэып қадгьыл цшыа, хныха...».....	95
«Схатагы зны сыпшан...».....	96
«Бымца сыцрамсуа сыказма...».....	97
Аибашьфы ишэкэы.....	98
«Ицсы ихытцуан апоет...».....	99
«Сгэыграқэа сымшқэа...».....	100
«Сыказам, сымнеизац сыоныка...».....	101
«Шэарта хэа акы ыкам, хагеита...».....	103
«Бзиа ибон адунеи...».....	103

Анықэазы.....	104
Сашэа.....	105
Ацсадгьыл.....	106
«Сышьтахька азарақя ацэеипш...».....	106
Ххэычра адақя.....	107
«Ашыа анухэа, икатэазозей...».....	108
Сымца.....	109
Аамта агэхьяагара.....	110
Аецэақэа рқэа.....	110
«Ауарба шөшьырак ухатэар...».....	111
«Акахара, нас еита агылары...».....	112
Слахьынтца.....	113
Сара сицуп Моисей.....	114
«Ирхаштит хқытақэа ауардын...».....	115
«Исархэоит: «Уаангыл, уеыртынч...».....	115
«Амчи афареи снырмыжьит...».....	116
«Изхэада аамта сыцнашэоит...».....	117

Виктор Кирилл-ица Кәакәасқыр

ААМҒЕИ АҘЫШӘРЕИ

Ажәеинраалақәа

Виктор Кириллович Квеквесири

ВРЕМЯ И ИСПЫТАНИЕ

Стихотворения

На абхазском языке

Аредактор *Заур Бытәба*
Акорректор *Нанули Шьаматәа*
Асахьагыхьы *Руслан Габлиа*
Компиутерла еикәлыршәеит *Астәнда Ацьынцәал*

Аформат 70x100 ^{1/32}. Атираж 300.
Икатә. акь. бгъ. 4.Инықәыр. акь. бгъ. 5,2.
Ағатацқа №